

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

В.о. завідувача кафедри,
к.е.н., доцентка

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ **202__ р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Удосконалення обліку і контролю витрат на виробництво і вихід
продукції рослинництва

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач

Олександр ЗАЛОГІН

Науковий керівник,
к.е.н., доцентка

Альона МІНЬКОВСЬКА

науковий ступінь, посада

Дніпро – 2023

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет** обліку та фінансів**Кафедра** обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою**Спеціальність** 071 «Облік і оподаткування»**Рівень вищої освіти:** другий (магістерський)**ЗАТВЕРДЖУЮ**Зав. кафедри _____ **Ігор ПРИХОДЬКО**

« _____ » _____ 202_р.

ЗАВДАННЯ**Залогіну Олександрю Григоровичу**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва

Науковий керівник: Міньковська Альона Вікторівна, к.е.н., доцентка

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «09» жовтня 2023 року № 3050

2. Термін подання здобувачем роботи: 11 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи: Закони України, Постанови КМУ, Положення (стандарти) бухгалтерського обліку та інші нормативні документи, річні звіти підприємства, дані аналітичного та синтетичного обліку, навчальні посібники, підручники, періодична література, праці провідних вчених економістів, облікові дані та звітність АВ ТОВ «Агроцентр-К» Дніпровського району, Дніпропетровської області.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретичні аспекти обліку і контролю витрат на виробництво і виходу продукції рослинництва. 2. Практичні аспекти обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва. 3. Напрями удосконалення контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва. Висновки та пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Схема групування виробничих витрат за місцем формування (виникнення) витрат, Модель бухгалтерського обліку процесу виробництва продукції рослинництва, Динаміка показників фінансово-майнового стану АВ ТОВ «Агроцентр – К», Динаміка витрат операційної діяльності АВ ТОВ «Агроцентр – К», Аналітичне вирівнювання суми витрат АВ ТОВ «Агроцентр – К» в галузі рослинництва, Схема облікового забезпечення витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва в АВ ТОВ «Агроцентр – К», Результати АВС - аналізу видів продукції рослинництва в АВ ТОВ «Агроцентр – К», Графічне відображення результатів АВС - аналізу видів продукції рослинництва в АВ ТОВ «Агроцентр – К», Запропонована організаційна структура відділу внутрішнього контролю в АВ ТОВ «Агроцентр-К», Функції відділу внутрішнього контролю під час перевірки витрат на виробництво і вихід готової продукції рослинництва, Запропонована Анкета внутрішнього контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на підприємстві, Запропонована Програма внутрішнього контролю, Динаміка показників структури майна ТОВ «Агроцентр-К», Динаміка показників ефективності діяльності ТОВ

«Агроцентр-К», Витяг за наказу про затвердження норм палива на технологічних роботах.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 10 жовтня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні аспекти обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва	жовтень- грудень 2022р.	
2.	Фінансова-економічна характеристика сільськогосподарського підприємства	січень- березень 2023р.	
3.	Практичні аспекти обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва	квітень-серпень 2023р.	
4.	Напрями удосконалення контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва	вересень - жовтень 2023р.	
5.	Вступ	листопад 2023р.	
6.	Висновки та пропозиції	листопад 2023р.	
7.	Оформлення роботи	грудень 2023р.	

Здобувач

_____ (підпис)

Олександр ЗАЛОГІН

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

Альона МІНЬКОВСЬКА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО І ВИХІД ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	10
1.1.Економічна сутність витрат на виробництво і вихід продукції	10
1.2.Витрати на виробництво і вихід продукції рослинництва як об'єкт обліку і контролю на сільськогосподарському підприємстві	13
1.3.Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції	19
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО І ВИХІД ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	25
2.1.Організаційно-економічна характеристика досліджуваного АВ ТОВ «Агроцентр – К»	25
2.2.Організаційні засади побудови облікового та аналітичного забезпечення в АВ ТОВ «Агроцентр – К»	30
2.3.Облікове забезпечення витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва	33
2.4.Напрямки удосконалення обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва	36
Висновки до розділу 2	39
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО І ВИХІД ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	42
3.1.Теоретико-методичні аспекти контролю витрат на	

виробництво і вихід продукції	42
3.2. Стан контрольних заходів витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва в досліджуваному підприємстві	45
3.3. Напрями удосконалення контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва	48
Висновки до розділу 3	53
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	66

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва»

Кваліфікаційна робота містить: 66с., 14 рис., 3 табл., 3 додаток, 61 літературних джерел.

Об'єкт дослідження процес обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на сільськогосподарському підприємстві.

Предмет дослідження теоретико-методичні, організаційні та практичні аспекти обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на сільськогосподарському підприємстві.

Метою роботи є узагальнення теоретичних положень, а також розробка практичних заходів та рекомендацій щодо удосконалення обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на сільськогосподарському підприємстві.

Методи дослідження методи синтезу, аналізу, індукції, дедукції, метод порівняння статистичних даних, графічний, розрахунково-конструктивний.

Досліджено теоретичні аспекти обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на сільськогосподарському підприємстві. Проаналізовано нормативно-правове регулювання обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва. Надано фінансово-економічну характеристику сільськогосподарського підприємства. Охарактеризовано організацію роботи бухгалтерської служби та зроблено оцінку базових засад облікової політики підприємства. Досліджено стан облікового забезпечення витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на сільськогосподарському підприємстві. Охарактеризовано теоретико-методичні аспекти контролю витрат на виробництво і вихід продукції. Запропоновано напрями удосконалення облікового та контрольного забезпечення витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на сільськогосподарському підприємстві.

Результати впроваджено в діяльність АВ ТОВ «Агроцентр-К» Дніпровського району Дніпропетровської області

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ВИТРАТИ, ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА, ПРОДУКЦІЯ РОСЛИНИЦТВА, ОБЛІК, КОНТРОЛЬ, СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО, УДОСКОНАЛЕННЯ

ABSTRACT

Topic: "Improvement of accounting and control of costs for production and output of crop production"

The qualification work contains: 66 pages, 14 figures, 3 tables, 3 appendix, 61 literary sources.

The object of research is the process of accounting and control of costs for the production and output of crop production at an agricultural enterprise.

The subject of the study is the theoretical-methodical, organizational and practical aspects of accounting and control of costs for the production and output of crop production at an agricultural enterprise.

The purpose of the work is to generalize theoretical provisions, as well as to develop practical measures and recommendations for improving the accounting and control of costs for the production and output of crop production at an agricultural enterprise.

Research methods: methods of synthesis, analysis, induction, deduction, methods of statistical data comparison, graphic, calculation-constructive.

The theoretical aspects of accounting and control of costs for the production and output of crop production at the agricultural enterprise were studied. The regulatory and legal regulation of accounting and control of costs for the production and output of crop production is analyzed. The financial and economic characteristics of the agricultural enterprise are provided. The organization of the work of the accounting service was characterized and the basic principles of the company's accounting policy were assessed. The state of accounting support for the costs of production and output of crop production at the agricultural enterprise was studied. The theoretical and methodological aspects of control of production costs and product output are characterized. Directions for improving the accounting and control of costs for the production and output of crop production at the agricultural enterprise are proposed. The results are implemented in the activities of Agrocentr-K LLC, Dnipro District, Dnipropetrovsk Region

KEYWORDS

COSTS, PRODUCTION COSTS, CROP PRODUCTS, ACCOUNTING, CONTROL, AGRICULTURAL ENTERPRISE, IMPROVEMENT

ВСТУП

Актуальність дослідження. В сучасних умовах для ефективного управління підприємством актуальність обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва є критичною. Адже змінюючи та оптимізуючи виробничі процеси, підприємство може досягти ефективнішого використання ресурсів і зменшити зайві витрати; підприємства, які ефективно контролюють і облікують свої витрати, мають конкурентну перевагу на ринку; знання витрат дозволяє управлінцям приймати обґрунтовані стратегічні рішення та визначати переваги підприємства на ринку.

Загалом, система обліку і контролю витрат виробництва та виходу продукції рослинництва є ключовим інструментом управління, який дозволяє підприємствам ефективно реагувати на зміну умов та досягати своїх стратегічних цілей.

Дослідження обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва знайшли висвітлення у працях таких вітчизняних науковців, як Андросенко О., Бондаренко Н., Плаксієнко В., Бутинець Ф., Собченко А., Дерій В., Васільєва В., Кравченко М. та ін. У своїх працях вчені відображають проблеми та шляхи удосконалення щодо даної теми.

Отже, аспекти обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва є актуальними, що і зумовило вибір даного дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних положень, а також розробка практичних заходів та рекомендацій щодо удосконалення обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на сільськогосподарському підприємстві.

Досягнення зазначеної мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань:

– дослідити теоретичні аспекти обліку і контролю витрат на

виробництво і вихід продукції рослинництва;

– проаналізувати фінансово-економічну характеристику підприємства;
– охарактеризувати організацію роботи бухгалтерської служби та зробити оцінку базових засад облікової політики підприємства;

– запропонувати шляхи удосконалення облікового та контрольного забезпечення витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на підприємстві

Об’єкт дослідження процес обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на сільськогосподарському підприємстві.

Предмет дослідження теоретико-методичні, організаційні та практичні аспекти обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на сільськогосподарському підприємстві.

Методи дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи було використано такі наукові методи й прийоми аналізу: синтезу і аналізу (для визначення теоретичних аспектів обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції); метод порівняння статистичних даних (для виявлення тенденцій фінансово-економічної характеристики підприємства); графічний метод (наочне представлення отриманих результатів дослідження).

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи стали законодавчі та нормативні акти, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва, дані звітності досліджуваного підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці напрямів удосконалення обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на підприємстві, а саме:

удосконалено:

- дефініцію «виробничі витрати» як грошові чи ресурсні витрати, які підприємство здійснює для виробництва продукції (робіт, послуг).
- організаційні аспекти формування облікового забезпечення

матеріальних витрат в частині запропонованого локального нормативного документу щодо визначення норми списання палива на виконання технологічних операцій в рослинництві;

набуло подальшого розвитку:

- методичний інструментарій управлінського обліку витрат і виходу готової продукції рослинництва за допомогою ABC – аналізу для прийняття рішень щодо оптимізації розміру і структури витрат на вирощування тих сільськогосподарських культур, реалізація яких забезпечує суттєву питому вагу в доході від реалізації продукції в цілому.

- організація внутрішнього контролю на підприємстві: запропоновано створення відділу внутрішнього контролю з числа працівників самого підприємства;

- робочі документи для проведення контролю витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва: анкета внутрішнього контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на підприємстві, яка дозволить виявити основні аспекти фінансової інформації та її недоліки на підприємстві, сформулювати основні питання, на які необхідно звернути увагу під час формування програми внутрішнього контролю та програма внутрішнього контролю, яка скоригує дії контролюючих органів.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні теоретичні положення і практичні результати кваліфікаційного дослідження доповідались та обговорювались на міжнародній науково-практичній конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (м. Дніпро, 26-27 жовтня 2023 р).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 1 стаття у фаховому виданні, загальним обсягом 0,4 ум. друк. арк.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, додатків, списку використаних джерел 61 найменувань, містить 3 таблиці, 14 рисунків, 3 додатки. Основний зміст кваліфікаційної

роботи викладено на 66 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО І ВИХІД ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

1.1. Економічна сутність витрат на виробництво і вихід продукції

Економічна сутність витрат виробництва і виходу продукції є ключовою в економічній теорії і практиці. Це базовий аспект економічної діяльності підприємств та виробничих систем. Розуміння та ефективне управління цими процесами є важливим для досягнення ефективності, конкурентоспроможності та прибутковості підприємства.

Розвиваючись бухгалтерський облік як наука, з кожним роком все більше вдосконалюється, та формуються нові напрямки досліджень. Витрати займають особливе місце, адже мають вплив на собівартість продукції (робіт, послуг), ціну, прибуток, господарську діяльність підприємства.

Економічна сутність витрат виробництва визначається як грошові або ресурсні витрати, які підприємство здійснює для виробництва товарів або послуг. Це ключовий аспект в економічній діяльності підприємства, оскільки витрати впливають на вартість продукції і, відповідно, на прибуток.

До аспектів, які підкреслюють ключове значення економічної сутності витрат виробництва і виходу продукції включають:

- визначення вартості продукції: витрати виробництва визначають вартість продукції. Аналіз витрат допомагає підприємствам зрозуміти, які складові їхньої діяльності є найбільш витратними, і раціоналізувати їх для зменшення вартості продукції.

- управління ресурсами: розуміння витрат дозволяє підприємствам оптимізувати використання ресурсів, щоб максимізувати виходи продукції при мінімізації витрат.

- прибутковість і конкурентоспроможність: ефективне управління витратами сприяє збільшенню прибутковості підприємства і збереженню його конкурентоспроможності на ринку.

- стратегічне планування: аналіз витрат є важливою складовою стратегічного планування підприємства. Він допомагає визначити оптимальні шляхи розвитку та інвестування.

- оцінка ефективності: порівняння витрат і виходів дозволяє підприємствам оцінити ефективність своєї діяльності та визначити можливості для поліпшення.

Розглянемо трактування поняття «витрати виробництва» та «собівартість продукції (робіт, послуг)» різними науковцями.

Так, Скрипник М.І., досліджуючи сутність витрат як економічну категорію в різні часові періоди, характеризує витрати як «економічна категорія – це грошові та матеріальні ресурси, які використані протягом певного періоду в господарському процесі підприємства, а також показник ефективності діяльності господарюючого суб'єкта» [52, с.164].

Колектив авторів Свиноус І.В., Гаврик О.Ю. та Іванова Л.С., вивчаючи економічний зміст витрат виробництва в системі управління сільськогосподарським підприємством, запропонували своє бачення витрат виробництва як «плату за можливість ведення виробництва, яка змінюється залежно від умов його здійснення, що дозволяє досягти поставлених цілей» [51, с.21].

Витрати виробництва як «вартість використаних ресурсів на виготовлення готових виробів найбільш економічно вигідними методами з дотриманням такої технології виробництва, яка одночасно забезпечує оптимальну величину витрат для отримання прибутку» [2, с.125] пропонує розглядати Андросенко О.О., а також з «погляду економічної теорії, розглядає виробництво як перетворення витрат у результати» [2, с.123].

Науковці Вініченко І.І. та Кравченко О.О. трактують поняття "витрати" як «витрачання ресурсів, безпосередньо пов'язаних із виробничою і операційною діяльністю підприємства» [8, с.17].

Фаріон В.Я. під витратами пропонує «сукупність використаних у процесі основної та іншої звичайної діяльності ресурсів, виражених у вартісних

вимірниках, обрахованих за прийнятими в галузі правилами і мотивованих цілями отримання прибутку» [56, с.47].

Автори Кравченко О.В. та Леоненко К.О. зазначають, що визначення витрат в економічному аспекті трактується як «процес придбання виробничих ресурсів» [31, с.842].

Отже, узагальнюючи вище наведені трактування науковців, пропонуємо своє поняття виробничих витрат як грошові чи ресурсні витрати, які підприємство здійснює для виробництва товарів або послуг. Ця концепція включає в себе різні види витрат, які покривають весь процес виробництва, від закупівлі сировини до випуску готової продукції.

Оприбуткування готової продукції з виробництва здійснюється за собівартістю. Собівартість продукції - це сукупність витрат, пов'язаних із виробництвом конкретного товару або послуги. Ця концепція включає всі витрати, що виникають в процесі виробництва і прямо пов'язані з конкретною продукцією.

Науковці Бондаренко Н.М. та Устименко А.К., досліджуючи собівартість продукції в розрізі економічної сутності та її видів, поняття «собівартість продукції» трактують як «виражені в грошовій формі сукупні витрати на підготовку і випуск продукції (робіт, послуг). Чим краще працює підприємство, ефективніше використовує виробничі ресурси, тим нижча собівартість». [4, с.52]. Ми погоджуємося зі твердженням дослідників, що «собівартість тривалий час розглядали як поняття, яке практично використовують здебільшого в плануванні, обліку та аналізі» [4, с.51], при цьому даний факт підтверджувало трактування поняття «собівартості» як «витрат підприємств, з чим пов'язано розуміння сутності і характерних ознак собівартості, її місця і ролі в системі економічних показників» [4, с.51].

Розділяємо думку і Морщенок Т.С. та Білої А.О., що «собівартість продукції підприємства є найважливішим узагальнюючим показником економічної ефективності виробництва, в якому віддзеркалюються всі сторони його господарської діяльності» [37, с.64], а також з тим, що поняття «витрати» та «собівартість продукції(робіт, послуг)» різні, тому що витрати входять в

собівартість, а « під собівартістю слід розуміти важливу економічну категорію, яка відображає рівень понесених поточних витрат на виробництво та реалізацію продукції, виражених в грошовому вимірнику»[37, с.64].

Отже, собівартість є важливим показником для підприємства, оскільки вона впливає на формування цін на продукцію чи вартість робіт і послуг. Знання собівартості дозволяє підприємству приймати рішення щодо ціноутворення, прибутковості та стратегії розвитку.

Отже, економічна сутність витрат виробництва і виходу продукції є однією з ключових концепцій як у економічній теорії, так і в практиці управління підприємствами. Ці концепції відіграють важливу роль у розумінні ефективності виробництва, прибутковості підприємства та його конкурентоспроможності. Важливо розглядати обидві сторони - витрати і виходи - для досягнення ефективного управління ресурсами та підтримки прибутковості.

Підсумовуючи, аналіз економічної сутності витрат виробництва і виходу продукції допомагає підприємствам здійснювати обгрунтовані управлінські рішення, спрямовані на досягнення оптимальної ефективності та стійкого успіху на ринку.

1.2. Витрати на виробництво і вихід продукції рослинництва як об'єкт обліку і контролю на сільськогосподарському підприємстві

Витрати виробництва і вихід продукції є важливим об'єктом обліку і контролю. Це означає визначення і відстеження всіх витрат, пов'язаних із виробництвом, а також ефективність та обсяги виробництва.

Бутинець Ф.Ф. влучно відмітив, що «сьогодні питання обліку витрат з метою зниження собівартості продукції знаходяться поза увагою керівників підприємства та бухгалтерів» [6, с.308]. Збільшують рентабельність підприємства за рахунок підвищення відпускних цін, а не за рахунок обгрунтованої економії виробничих ресурсів.

Для визначення ціни продукції, аналізу ефективності виробничого процесу, визначення найбільш ефективного підрозділу використання ресурсів, прийняття управлінських і фінансових рішень підприємству потрібна інформація про витрати. Принципи обліку виробничих витрат на підприємстві відображено схематично на рис.1.1

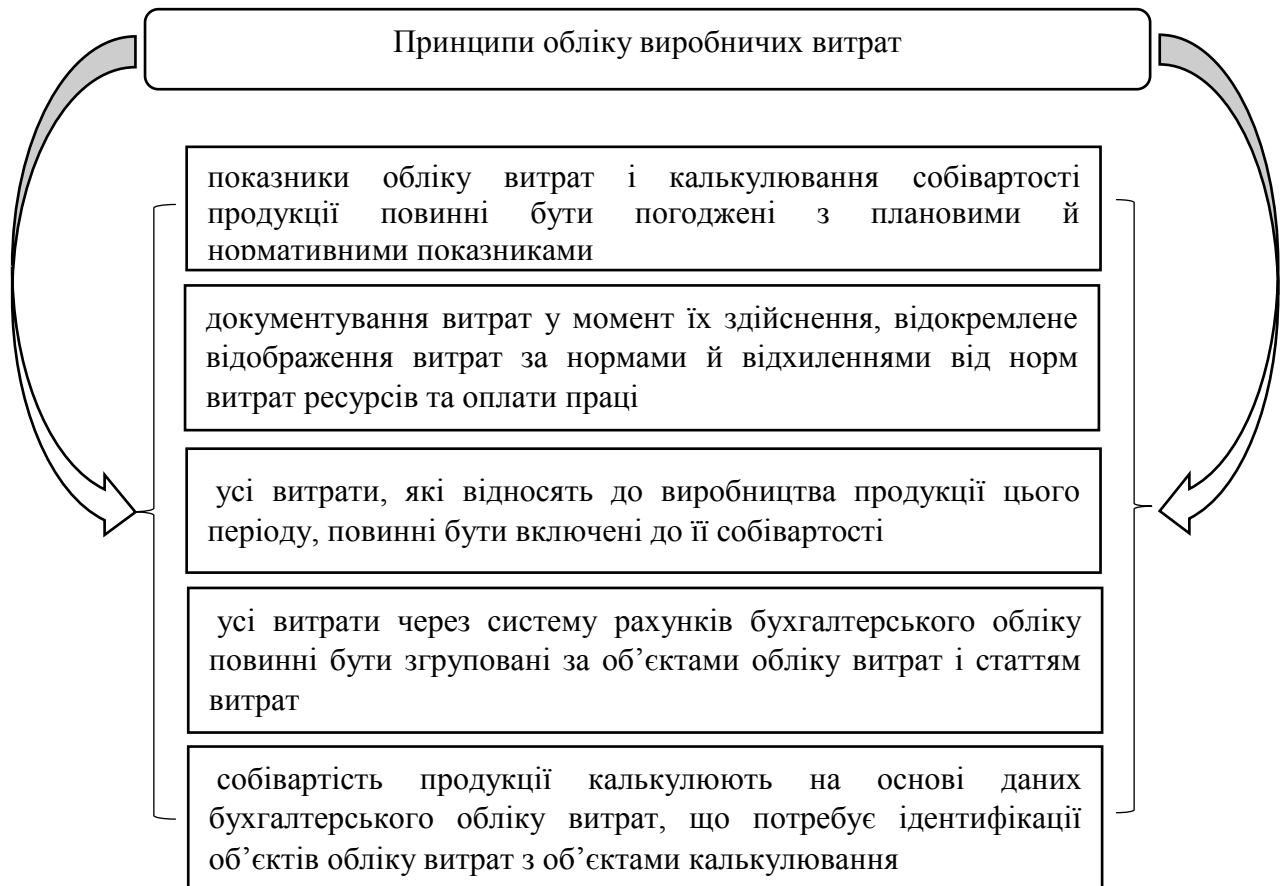

Рис.1.1 Принципи обліку виробничих витрат

Джерело: розроблено за [47]

Одним із найскладніших аспектів бухгалтерського обліку є виробничий процес, який вимагає особливої уваги обліковців, адже виробництво супроводжується витратами, які накопичуються в готовій продукції. Досліджуючи економічні витрати, вчені під поняттям «витрати втрачених можливостей», розуміють суму грошей, яку можна отримати за оптимально-альтернативним варіантом використання активів у виробництві. До виробничих витрат як об'єкту бухгалтерського обліку відносяться реальні фактичні витрати у вартісному вимірнику.

Жива праця і витрати на її відображення в засобах виробництва в сукупності називаються витратами виробництва. Витрати на виробництво класифікують для визначення організації бухгалтерського обліку. План рахунків передбачає окремий синтетичний рахунок для кожного виробництва, де по дебету відображаються прямі витрати, а по кредиту - випуск готової продукції (товарів, робіт, послуг).

Під час формування фінансової звітності використовуються дані обліку витрат за економічними елементами. Залежно від особливостей технології та організації виробництва кожне підприємство визначає свої статті калькуляції. Це основа для розрахунків, прогнозування та звітності в організації. Фінансовий звіт повинен містити всю інформацію щодо виробничих витрат підприємства.

Ведення обліку витрат виробництва є важливою складовою управління підприємством і має на меті досягнення ряду цілей. Основні цілі ведення обліку витрат виробництва включають:

1. Ефективне управління виробництвом: облік витрат дозволяє підприємству ефективно планувати та контролювати витрати на різних етапах виробництва. Це допомагає підприємствам покращувати продуктивність та ефективність процесів.

2. Визначення вартості продукції: облік витрат дозволяє визначити вартість виробництва конкретної продукції або послуги. Це важливо для прийняття рішень щодо ціноутворення, ринкової конкурентоспроможності та прибутковості продукції.

3. Планування і бюджетування: збирання та аналіз витрат допомагає встановити бюджети для виробництва та інших операційних витрат. Це дозволяє керівництву планувати фінансові ресурси, визначати пріоритети та уникати фінансових труднощів.

4. Оцінка ефективності діяльності: облік витрат дозволяє оцінювати рентабельність продукції, ефективність використання ресурсів і праці. Це надає керівництву інформацію для вдосконалення стратегії та оптимізації бізнес-процесів.

5. Визначення точки беззбитковості (Break-even): облік витрат дозволяє визначити точку, при якій витрати дорівнюють доходам, тобто момент, коли підприємство не зазнає ані збитків, ані прибутку. Це важливо для стратегічного планування та прийняття рішень.

6. Підтримка прийняття рішень: облік витрат надає керівництву детальну інформацію для прийняття рішень щодо оптимізації виробництва, вибору постачальників, управління запасами та інші аспекти управління.

7. Виконання правових вимог: зобов'язання проводити облік витрат може бути встановлене законодавством або бути частиною внутрішніх стандартів підприємства. Ведення обліку витрат допомагає виконувати ці правові вимоги.

Загалом, ведення обліку витрат виробництва є важливою стратегічною практикою для успішного функціонування підприємства і досягнення його цілей.

Розрахунок виробничих витрат передбачає встановлення основи, яка використовує різні показники для моделювання собівартості. Методика віднесення витрат і встановлення собівартості підлягає постійному контролю.

«Для обґрунтування процесу управління витратами найважливіше значення має оперативно отримана інформація про витрати, що дозволяє втручатись у виробничий процес і оптимізувати його» [55, с.321], так наголошує Ткаль Я.С.

Для прийняття управлінських рішень керівництвом та контролю за виробничими витратами на підприємстві, розглянемо групування витрат.

Так, Костякова А.А. на прикладі рослинництва, пропонує групувати витрати за наступними класифікаційними ознаками

1) обсягом виробництва:

- змінні – це витрати рослинництва, що залежать від обсягу виробленої продукції (наприклад, нарахована заробітна плата та соціальні нарахування працівникам за вироблену продукцію і інші)

- умовно змінні – це витрати рослинництва, що обраховуються посівною площею відповідної культури (наприклад, витрати паливно-мастильних матеріалів в залежності від обсягів виконаних робіт і інші)

- постійні – це незмінні витрати виробництва.

2) місцем (формування) виникнення витрат, рис.1.2:

- виробничі (поля, теплиці, майстерні);
- обслуговуючі (склади, лабораторії);
- умовні (адміністративні витрати).

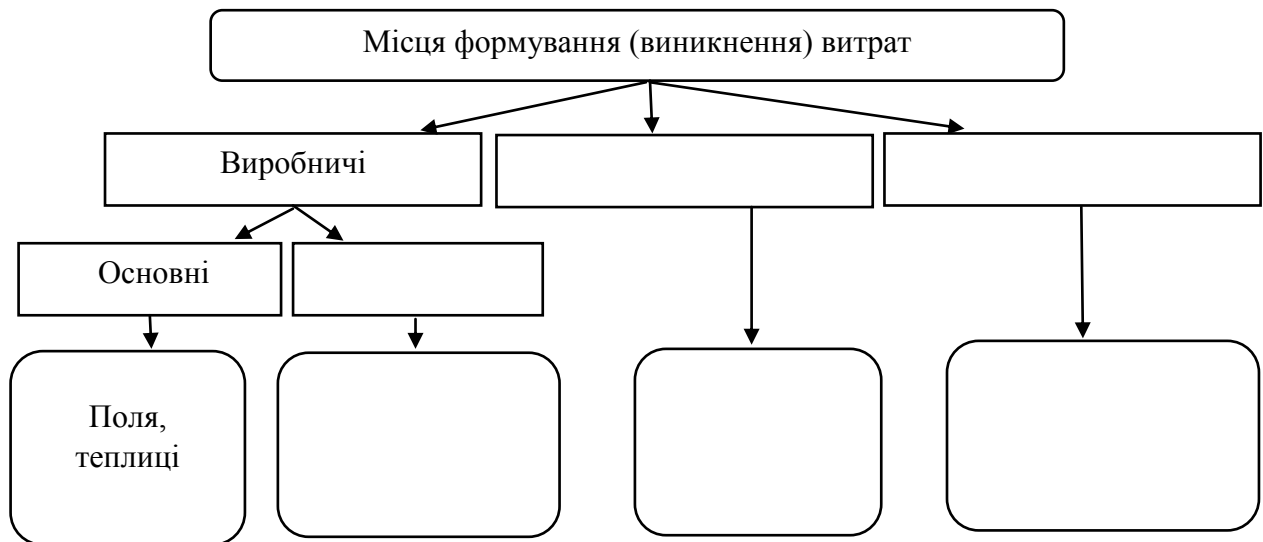

Рис.1.2. Схема групування виробничих витрат за місцем формування (виникнення) витрат.

Джерело: сформовано за [26].

3) для формування облікової інформації про понесені витрати в процесі виробництва:

- продуктивні – «витрати, що приводять до отримання запланованого кількісного обсягу виробництва продукції відповідної якості та обґрунтованого визначення собівартості продукції» [26, с.92].

- непродуктивні – «витрати, здійснення яких не дає змогу отримати запланований кількісний обсяг виробництва продукції відповідної якості та вимагає визначення розміру відшкодування за рахунок винних осіб» [26, с.92].

- надзвичайні – витрати «від надзвичайних (непередбачених) подій та призводять до недобору продукції, а також які потрібно понести для ліквідації наслідків стихійного лиха та інших подій» [26, с.92].

Згідно НП(С)БО 16 «Витрати», виробнича собівартість продукції

включає: «прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, загальнопромислові витрати» [41].

Виробничий процес рослинництва відображається на рахунках бухгалтерського обліку для полегшення моніторингу виробничих завдань для різних категорій продукції рослинництва та визначення їх фактичної собівартості, рис. 1.3.

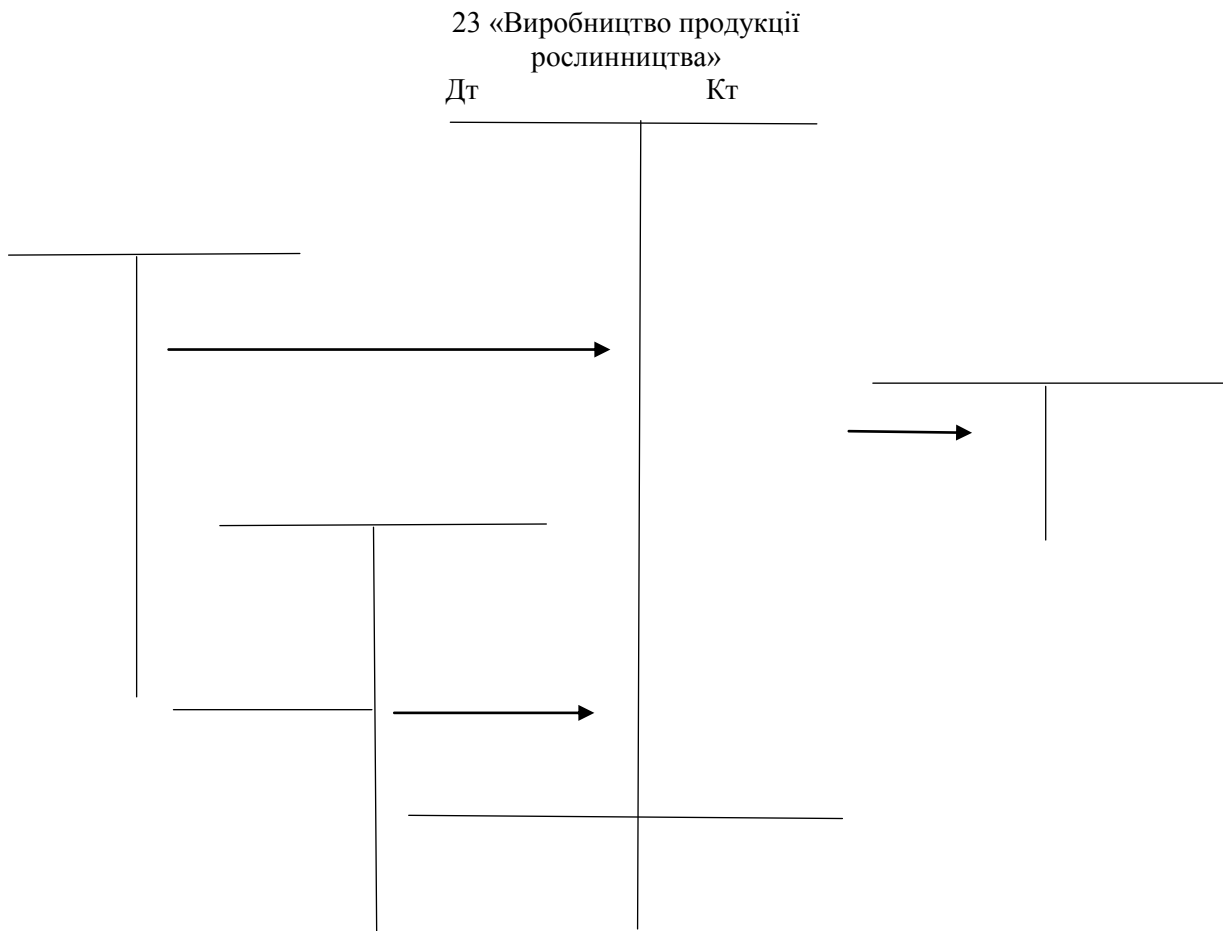

Рис.1.3. Модель бухгалтерського обліку процесу виробництва продукції рослинництва.

Джерело: сформовано за [36]

Відповідно рис.3, на модель обліку виробничого процесу впливає характер виробничого процесу та типи задіяних облікових завдань. «Сформована облікова модель відображає процес виробництва продукції рослинництва на рахунках бухгалтерського обліку та забезпечує наочне його уявлення» [36].

Отже, ведення обліку витрат виробництва продукції рослинництва є

важливою стратегічною практикою для успішного функціонування підприємства і досягнення його цілей. Розрахунок виробничих витрат передбачає встановлення основи, яка використовує різні показники для моделювання собівартості. Методика віднесення витрат і встановлення собівартості підлягає постійному контролю.

1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції

Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат виробництва і виходу продукції визначається комплексом законів, нормативних актів та стандартів, які регулюють економічну діяльність підприємств. У різних країнах це може включати в себе різноманітні правові норми, але основні принципи зазвичай залишаються схожими.

Склад нормативно-правового забезпечення щодо теми дослідження можна представити у вигляді ієрархічної структури, рис. 1.4. Згідно рисунку, під час виникнення спірних питань у законодавчих актах, пріоритетом є той, що розташований на вищому рівні.

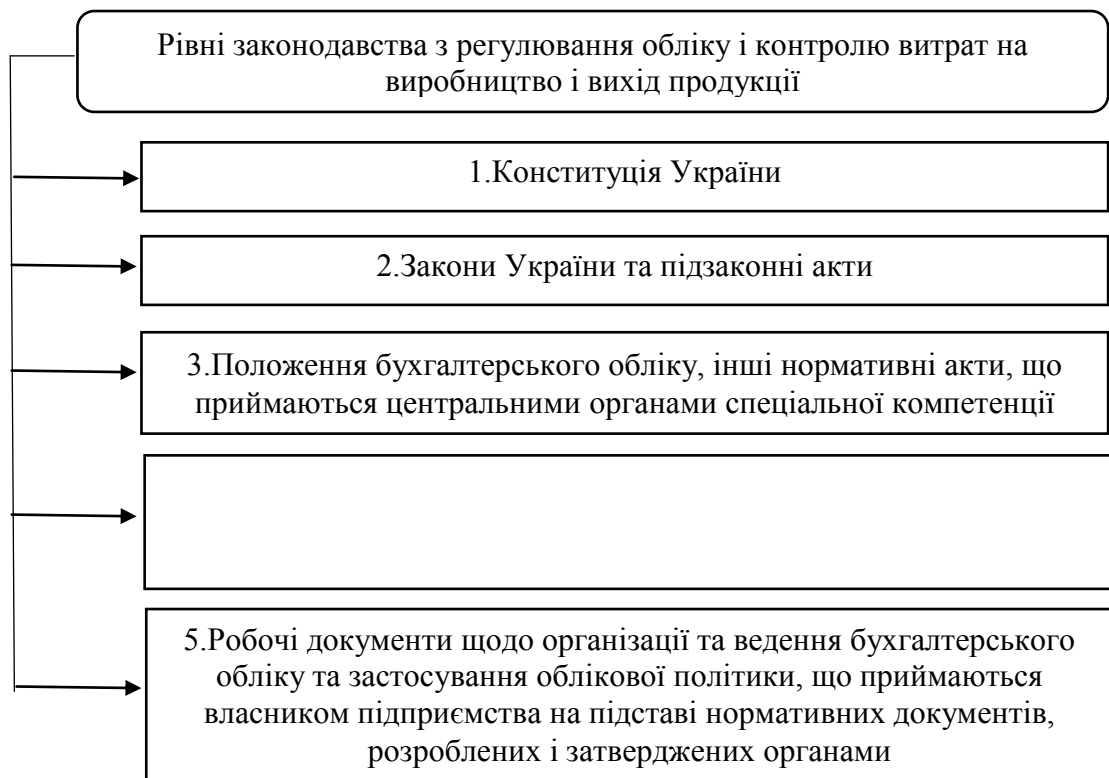

Рис. 1.4. Ієрархична структура законодавства з регулювання обліку і контролю витрат на виробництво і вихід продукції

Джерело: розроблено автором

Конституція України (далі - КУ) визначає основні принципи та засади функціонування економічних суб'єктів, включаючи підприємства. Так, забезпечує право на господарську та підприємницьку діяльність, визначає, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своїм майном, проводити підприємницьку та іншу господарську діяльність, що не заборонена законом (ст 42 КУ) [25]; захищає право на власність та свободу підприємницької та іншої господарської діяльності (ст.13 КУ) [25].

Основним Законом України, що регулює систему бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності та забезпечує якість і достовірність фінансової інформації підприємства є Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [19]. Даний нормативний акт, регламентує і облік виробництва в тому числі, зокрема визначає витрати, як «зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)» [19]. А

також відображає принципи бухгалтерського обліку, а в контексті даної теми, актуальним є саме принцип нарахування та відповідності доходів і витрат. Цей принцип визначає, що доходи та витрати повинні бути відображені у фінансовій звітності в тому періоді, до якого вони відносяться, незалежно від часу їхньої отримання або сплати. Також допомагає забезпечити точність та об'єктивність фінансової звітності, а також надає користувачам інформації уявлення про те, як доходи та витрати пов'язані між собою в часі та як вони впливають на фінансовий стан підприємства.

Стандартами, що регулюють питання бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності та податкового обліку в Україні, а також входять до третього рівня структури законодавства з питань регулювання обліку і контролю витрат виробництва та виходу продукції, є національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Так, НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» трактує поняття витрати, як витрати, які виникають внаслідок операційної діяльності підприємства і спрямовані на отримання доходів у майбутньому [40]. НП(С)БО 16 «Витрати» визначає, що витрати - це суми грошей або еквіваленти грошей, які підприємство витрачає на досягнення економічних вигод або на інші цілі підприємства під час своєї операційної діяльності [41]. Ключові аспекти визначення витрат зазвичай включають:

- досягнення економічних вигод: витрати пов'язані з процесом отримання економічних вигод, які призводять до збільшення активів чи зменшення зобов'язань підприємства;

- характер витрат: витрати можуть бути пов'язані з виробництвом, збутом, управлінням або іншими операційними аспектами підприємства;

- часовий аспект: витрати відображаються в тому фінансовому періоді, коли вони виникають, незалежно від часу їхньої сплати.

- призначення витрат: витрати спрямовані на досягнення конкретних цілей підприємства і можуть включати в себе різні види витрат, такі як матеріальні, трудові, фінансові тощо.

«Первісною вартістю запасів, що виготовляються власними силами підприємства, визнається їхня виробнича собівартість» [59] – НП(С)БО 9

«Запаси». А до виробничої собівартості продукції (робіт послуг) відповідно НП(С)БО 16 «Витрати» включаються: «прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати» [41].

Також НП(С)БО 16 регламентує класифікацію витрат операційної діяльності за економічними елементами:

- «матеріальні затрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати» [41].

В сучасній державі підприємства повинні втілювати в свою діяльність новітні методи господарювання, приділяючи належну увагу обліку і контролю витрат.

У методичних рекомендаціях № 132 для сільськогосподарських підприємств приведена класифікація виробничих витрат «за центрами відповідальності та об'єктами обліку, планування та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг)» [35]; витрат «економічної діяльності за економічними елементами» [35], групування витрат за об'єктами та статтями. В методичних рекомендаціях №132 відображено, що «витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені» [35].

«Сільськогосподарська продукція у натуральному виразі визначається виходячи з її фактичної маси (кількості) у місці оприбуткування» [34], а також «Фактична кількість сільськогосподарської продукції визначається за вирахуванням мертвих відходів, усушки (зерна та насіння соняшнику на току тощо), угару зеленої маси у процесі ферментації» [34] зазначається в Методичних рекомендаціях №1315.

Для обліку виробничих витрат та виходу продукції в плані рахунків передбачено рахунок 23 «Виробництво», де по дебету відображається накопичення витрат пов'язаних з виробництвом продукції (робіт, послуг), а по

кредиту – вихід готової продукції (робіт, послуг) за собівартістю. Відображення на рахунках бухгалтерського обліку господарських операцій методом подвійного запису регламентується Інструкцією № 893/4186 [22].

До робочих документів щодо організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві відносяться

- наказ про облікову політику - для забезпечення єдності та стабільності бухгалтерського обліку, визначення правил та процедур його ведення; визначає основні принципи та методи обліку, які будуть використовуватися на підприємстві;

- робочий план рахунків – для узгодження, стандартизації системи рахунків, забезпечення правильного обліку фінансових операцій; містить перелік рахунків бухгалтерського обліку та їхній кодівий номер.

- посадові інструкції – для узгодження дій персоналу, який відповідає за бухгалтерський облік, та забезпечення правильного виконання їх обов'язків; описує обов'язки та відповідальність працівників бухгалтерії та інших відділів;

- графік документообігу – для забезпечення організованості та ефективності облікового процесу, визначення термінів та порядку обробки документів; визначає порядок обігу документів в бухгалтерському обліку, від їх створення до зберігання;

- інші.

Ці робочі документи є важливою частиною внутрішніх контрольних та організаційних процесів на підприємстві, сприяючи точному та систематичному веденню бухгалтерського обліку.

Висновки до розділу 1.

1. Дослідивши трактування науковців, пропонуємо своє поняття виробничих витрат як грошові чи ресурсні витрати, які підприємство здійснює для виробництва товарів або послуг. Ця концепція включає в себе різні види витрат, які покривають весь процес виробництва, від закупівлі сировини до

випуску готової продукції. Констатовано, що собівартість є важливим показником для підприємства, оскільки вона впливає на формування цін на продукцію чи вартість робіт і послуг. Знання собівартості дозволяє підприємству приймати рішення щодо ціноутворення, прибутковості та стратегії розвитку.

2. Економічна сутність витрат виробництва і виходу продукції є однією з ключових концепцій як у економічній теорії, так і в практиці управління підприємствами. Ці концепції відіграють важливу роль у розумінні ефективності виробництва, прибутковості підприємства та його конкурентоспроможності. Аналіз економічної сутності витрат виробництва і виходу продукції допомагає підприємствам здійснювати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на досягнення оптимальної ефективності та стійкого успіху на ринку.

3. Витрати виробництва і вихід продукції є важливим об'єктом обліку і контролю. Одним із найскладніших аспектів бухгалтерського обліку є виробничий процес, який вимагає особливої уваги обліковців, адже виробництво супроводжується витратами, які накопичуються в готовій продукції. Під час формування фінансової звітності використовуються дані обліку витрат за економічними елементами. Залежно від особливостей технології та організації виробництва кожне підприємство визначає свої статті калькуляції. Це основа для розрахунків, прогнозування та звітності в організації. Ведення обліку витрат виробництва продукції рослинництва є важливою стратегічною практикою для успішного функціонування підприємства і досягнення його цілей. Розрахунок виробничих витрат передбачає встановлення основи, яка використовує різні показники для моделювання собівартості. Методика віднесення витрат і встановлення собівартості підлягає постійному контролю.

3. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат виробництва і виходу продукції визначається комплексом законів, нормативних актів та стандартів, які регулюють економічну діяльність підприємств. Дослідивши законодавчо-нормативні акти з обліку витрат виробництва та

виходу продукції констатуємо: дана ділянка обліку регулюється ієрархічною структурою законодавства (конституція України, закони України, кодекси, НП(С)БО, Методичні рекомендації, Інструкції, накази, положення, інше); наявність законодавчої бази та вмiле застосування її в обліку на підприємстві дозволяє уникнути неприємностей у податкових та інших перевірках; застосування нормативних рекомендації полегшить управління та оптимізує організацію обліку, контролю та оподаткування на підприємстві

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО І ВИХІД ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика досліджуваного АВ ТОВ «Агроцентр – К»

Досліджуваний суб'єкт підприємництва є сільськогосподарським підприємством – аграрно-виробниче ТОВ «Агроцентр – К». Зазначений суб'єкт підприємництва засноване в 2001 році для здійснення діяльності в галузі рослинництва (вирощування зернових та олійних культур) та тваринництва (свинарство та птахівництво). Сільськогосподарським підприємством укладено договори з оренди земельних ділянок для вирощування сільськогосподарських культур, а також є в наявності майнові ресурси для вирощування сільськогосподарських тварин.

Досліджуваний суб'єкт підприємництва здійснює фінансову діяльність, маючи відкритий в ПАТ «Приватбанк» рахунок. АВ ТОВ «Агроцентр – К» зареєстровано у відповідних органах як платник податків. Керівним органом є загальні збори АВ ТОВ «Агроцентр – К», на яких приймаються рішення щодо реалізації основних засад статуту підприємства. Для управління бізнес - процесом досліджуваного підприємства в штаті є директор підприємства, його заступник з фінансових питань, головний бухгалтер, головний економіст, головний інженер, головний агроном та зоотехнік. В кожного фахівця є співробітники у відповідних службах, які виконують управлінські завдання командою.

Від керівництва та їх управлінських рішень залежить ефективність діяльності будь-якого суб'єкта підприємництва. Проаналізуємо показники ефективності діяльності АВ ТОВ «Агроцентр – К» за аналізований період 2018-2022рр. Вихідні дані наведено в додатку А.

Як бачимо з додатку А, вартість майна АВ ТОВ «Агроцентр – К» має тенденцію до збільшення. Зокрема, в 2022р. вартість майна збільшилась на

15,73% порівняно з 2018р. В структурі майна на особливу увагу заслуговують вартість необоротних та оборотних активів, а також розмір власного капіталу та суму зобов'язань. На рис. 2.1 візуалізовано тенденцію зміни вищезазначених показників фінансово-майнового стану АВ ТОВ «Агроцентр – К».

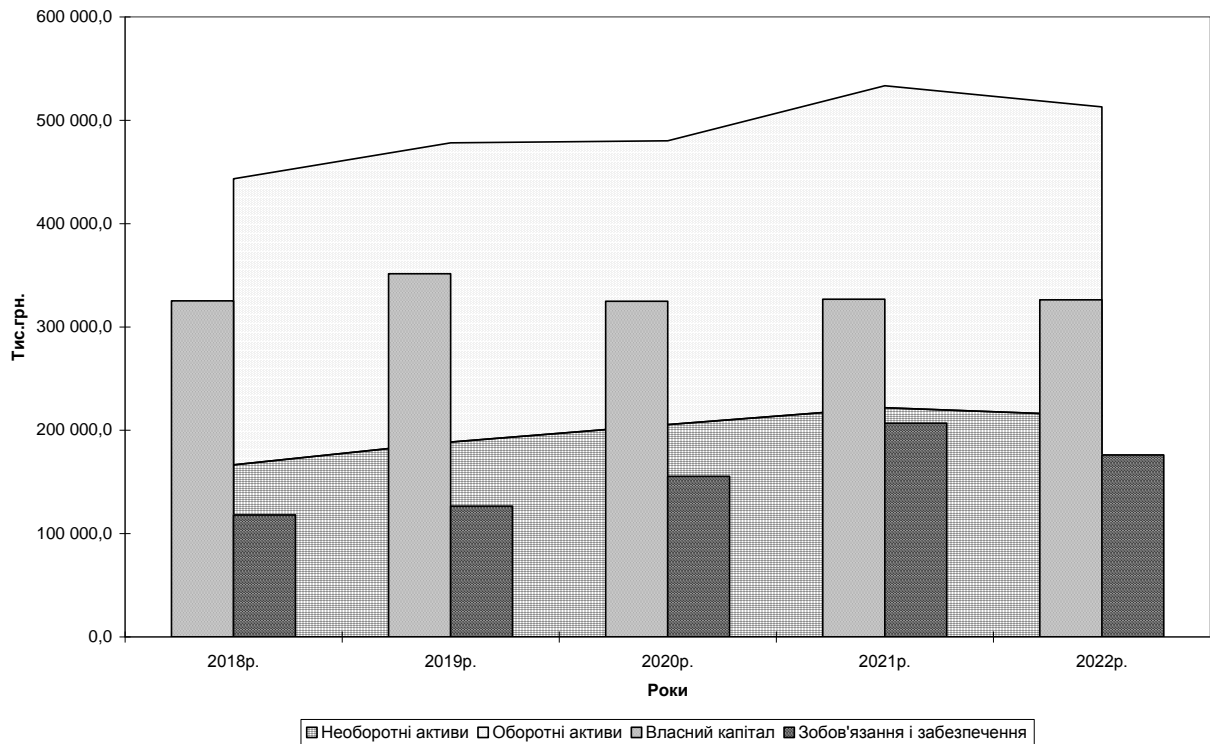

Рис. 2.1. Динаміка показників фінансово-майнового стану АВ ТОВ «Агроцентр – К»

Як бачимо з рисунку 2.1, вартість необоротних та оборотних активів за досліджуваний період постійно підвищувалась і загальна зміна склала 28,62% та 87,19% відповідно. Така тенденція пояснюється підвищенням цін на ресурси – як оборотні, так і необоротного характеру. Це також зумовлює відповідні зміни в структурі майна. Зокрема, розмір власного капіталу майже не змінюється, тоді як сума зобов'язань збільшилась в 1,5 рази. Збільшення зобов'язань негативно впливає на фінансовий стан, тим самим погіршує платіжну дисципліну перед бізнес-партнерами, працівниками, тому доцільним є оптимізація управлінських рішень для потреб скорочення суми зобов'язань АВ ТОВ «Агроцентр – К».

В додатку Б наведено динаміку показників ефективності діяльності АВ ТОВ «Агроцентр – К». Зокрема, за аналізований період сума чистого доходу від реалізації продукції зменшилась на 5%. Зменшення ділової активності зумовлено негативними зовнішніми чинниками, зокрема, пандемією Covid та воєнними діями в країні. З показниками чистого доходу тісно пов'язані операційні витрати на виробництво та управління виробництвом. Динаміку витрат операційної діяльності АВ ТОВ «Агроцентр – К» наведено на рис. 2.2.

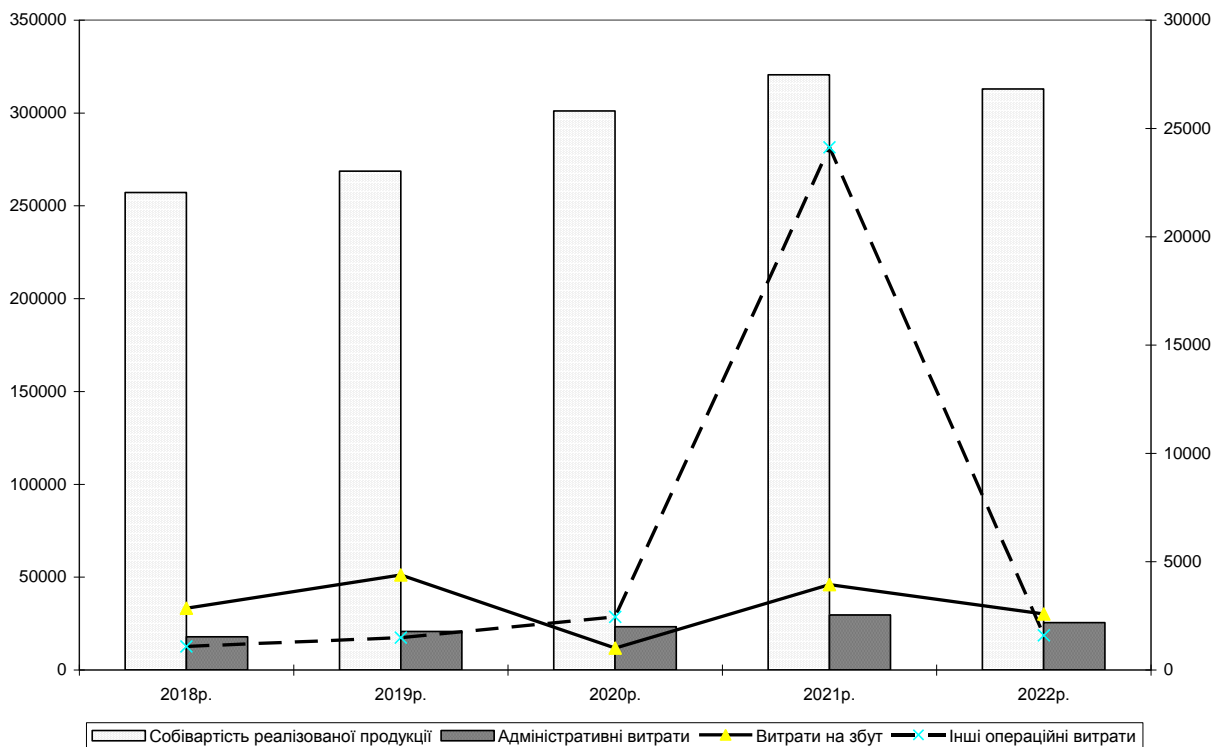

Рис. 2.2. Динаміка витрат операційної діяльності АВ ТОВ «Агроцентр – К»

Як бачимо з рисунку 2.2, всі складові операційних витрат мають тенденцію до збільшення. Зокрема, підвищення рівня собівартості реалізованої продукції АВ ТОВ «Агроцентр – К» в 2022 році склало 21,72% порівняно з 2018р. Витрати на управління також підвищились – збільшення адміністративних витрат на 43,18%, збільшення інших операційних витрат на 47,23%. Спостерігається суттєве коливання розміру інших операційних витрат в бік збільшення в 2021р. Зниження обсягів реалізації тісно пов'язано з

збутовими витратами, тому зумовило зниження витрат на збут на 10%.

Вищезазначені зміни вплинули на тенденцію зміни чистого прибутку АВ ТОВ «Агроцентр – К». На рис. 2.3 наведено аналітичне вирівнювання показників дохідності діяльності АВ ТОВ «Агроцентр – К».

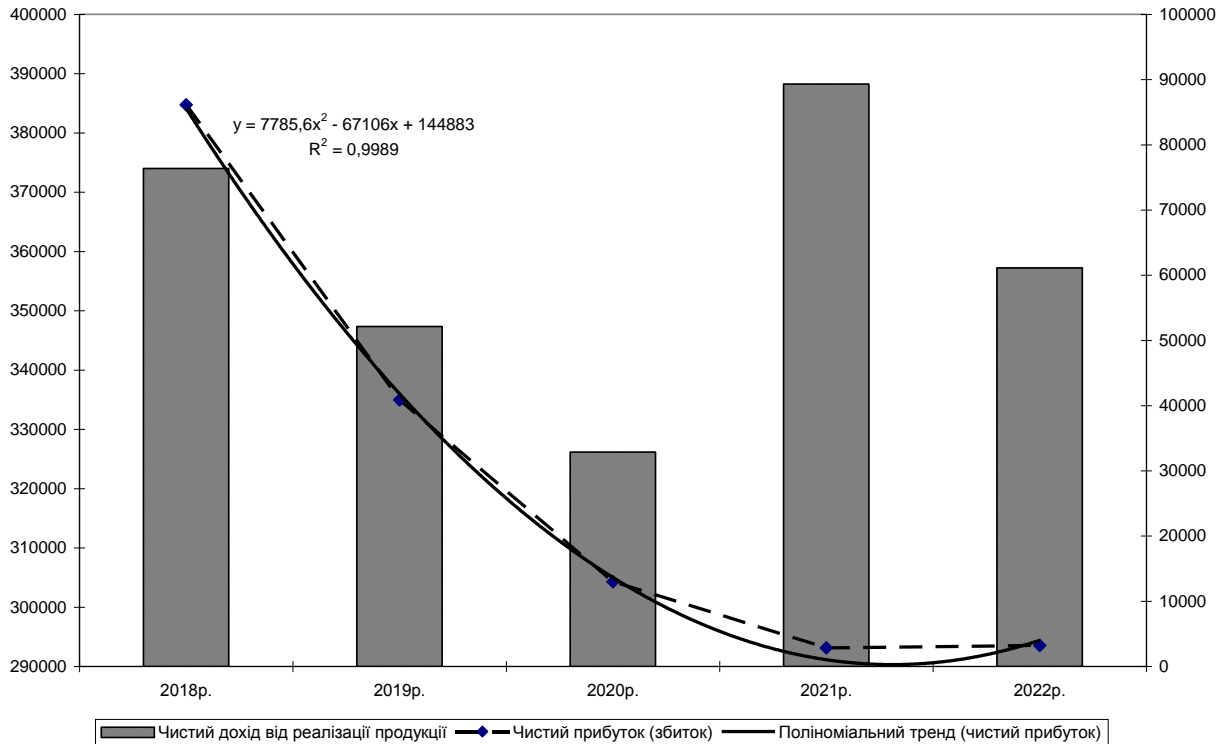

Рис. 2.3. Аналітичне вирівнювання показників дохідності діяльності АВ ТОВ «Агроцентр – К»

Як бачимо з рисунку, рівняння поліноміального (параболічного) тренду відображає тенденцію зміни чистого прибутку з ймовірністю 99,89%. Щорічна зміна суми чистого прибутку АВ ТОВ «Агроцентр – К» за період 2018 – 2022рр. становить 67106 тис.грн. Отже, на збільшення чистого прибутку вплинуло багато чинників – як зовнішніх, так і внутрішніх, що зумовлює відповідну динаміку показників ділової активності та ліквідності.

На рис. 2.4 наведено динаміку показників ліквідності АВ ТОВ «Агроцентр – К». Як бачимо, збільшення зобов'язань вплинуло на динаміку зміни показника абсолютної ліквідності, який менше нормативного значення (має бути більше 0,2), отже, підприємство не спроможне закрити свою заборгованість власними фінансовими ресурсами. Водночас, спостерігаємо

коливання проміжного коефіцієнта покриття. Порівняння з нормативним значенням (має бути більше 0,7) підтверджує думку про погіршення можливості погашати свої зобов'язання власними фінансовими ресурсами, хоча за період 2018-2020рр. зазначений показник відповідав нормі.

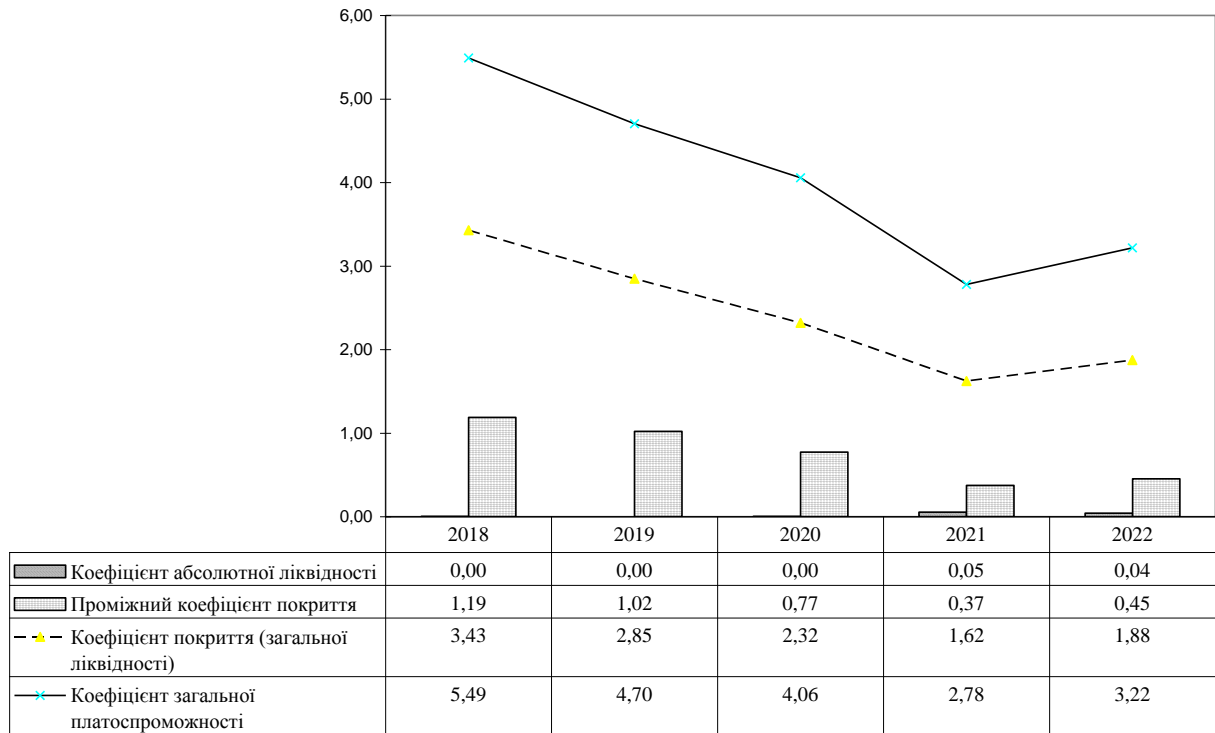

Рис. 2.4. Динаміка показників ліквідності АВ ТОВ «Агроцентр – К»

Зменшення коефіцієнту загальної платоспроможності також не відповідає нормативній тенденції (має бути збільшення), отже, вимагає оптимізації управлінських рішень в контексті зміцнення фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр – К».

Таким чином, досліджуваний суб'єкт підприємництва - аграрно-виробниче ТОВ «Агроцентр – К» - засновано в 2001 році для здійснення діяльності в галузі рослинництва (вирощування зернових та олійних культур) та тваринництва (свинарство та птахівництво). В 2022р. вартість майна АВ ТОВ «Агроцентр – К» збільшилась на 15,73% порівняно з 2018р. Всі складові операційних витрат мають тенденцію до збільшення. Щорічна зміна суми чистого прибутку АВ ТОВ «Агроцентр – К» за період 2018 – 2022рр. становить 67106 тис.грн. Збільшення зобов'язань вплинуло на динаміку зміни показника

абсолютної ліквідності, який менше нормативного значення, отже, підприємство не спроможне закрити свою заборгованість власними фінансовими ресурсами, що вимагає оптимізації управлінських рішень в контексті зміцнення фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр – К».

2.2. Організаційні засади побудови облікового та аналітичного забезпечення в АВ ТОВ «Агроцентр – К»

В АВ ТОВ «Агроцентр – К» облік ведеться відповідно до законодавства за Національними стандартами з початку створення підприємства. На підставі даних обліку складається та подається до відповідних органів фінансова, податкова та статистична звітність. Дані обліку є основою для аналізу ефективності діяльності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для організації облікового процесу в АВ ТОВ «Агроцентр – К» функціонує бухгалтерія на чолі з головним бухгалтером. Обліковий процес здійснюється в автоматизованому режимі. Документальне оформлення всіх господарських операцій здійснюється в програмі «BAS: АгроБухгалтерія» в режимі регламентованих типових форм. Слід зазначити, що технічна підтримка програмного забезпечення передбачає оновлення програми відповідно до змін в законодавстві. На основі первинних документів в бухгалтерській програмі формуються узагальнюючі реєстри шляхом складання бухгалтерських кореспонденцій при проведенні документу в системі обліку.

Для формування податкової звітності в АВ ТОВ «Агроцентр – К» застосовується програма «FREDO Звіт», інтегрована в програму «BAS: АгроБухгалтерія». В цій програмі складаються податкові накладні, здійснюється їх реєстрація в ЄРПН, формуються Податкові декларації за окремими видами податків та Об'єднаний звіт з ЄСВ, ПДФО та військового збору.

На підприємстві складено і введено в дію Наказ про облікову політику, в якому закріплено всі організаційні аспекти, зокрема, обов'язки головного

бухгалтера, електронний документообіг, автоматизована система обліку, склад фінансової звітності (4 форми та Примітки), організація інвентаризаційної роботи тощо. Методична складова Наказу містить розділи, що стосуються окремих ділянок обліку. Зокрема, в цій частині зазначено перелік статей витрат в галузі рослинництва, в розрізі яких узагальнюються витрати на виробництво продукції.

Облікові дані виступають важливим інформаційним ресурсом для аналітичних процедур для потреб управління. Аналітичні процедури в АВ ТОВ «Агроцентр – К» здійснюються економістом та фінансистом. Ці фахівці мають доступ до інформаційної бази програми «BAS: АгроБухгалтерія». Результати аналітичних процедур виступають основою для прийняття управлінських рішень.

Наведемо результати аналітичних процедур в контексті теми дослідження. На рис. 2.5 візуалізовано динаміку суми витрат АВ ТОВ «Агроцентр – К» в галузі рослинництва. Як бачимо з наведеного рисунку, за період 2018-2022 рр. спостерігається тенденція до підвищення розміру виробничих витрат на виробництво продукції рослинництва на 21,71%. Для аналітичного вирівнювання було побудовано лінію тренду. З огляду на значення коефіцієнту апроксимації було обрано поліноміальний (параболічний) тренд з показником детермінації 0,9239.

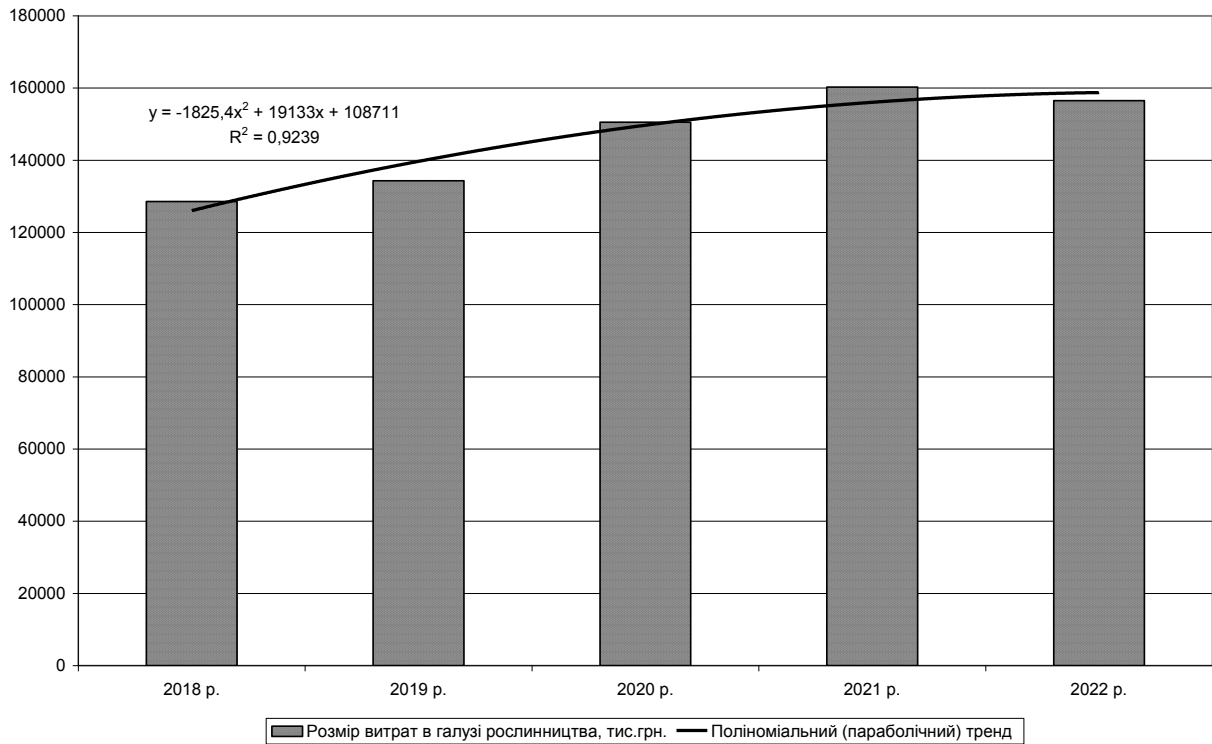

Рис. 2.5. Аналітичне вирівнювання суми витрат АВ ТОВ «Агроцентр – К» в галузі рослинництва

Отже, щорічне збільшення суми витрат АВ ТОВ «Агроцентр – К» в галузі рослинництва за період 2018 – 2022 рр. склало 19133 тис. грн. з точністю 92,39%. Тенденція зміни до збільшення потребує більш детального та ґрунтового аналізу щодо чинників зміни. Одним з таких аналітичних прийомів є дослідження структури витрат на виробництво продукції в розрізі окремих елементів. Структуру витрат АВ ТОВ «Агроцентр – К» в галузі рослинництва в 2022р. наведено на рис. 2.6.

Як бачимо, майже половину витрат здійснено в матеріальному вигляді. Вартість сировини і матеріалів складає 47%. Ця складова витрат включає в себе вартість насіння, засобів захисту рослин, добрив, палива та інших матеріалів. Високий рівень цін на матеріальні ресурси зумовлює суттєву питому вагу в структурі витрат. Слід відзначити постійне зростання цін в зв'язку з інфляційними процесами, зумовленими спадом економіки в умовах пандемії та війни в країні.

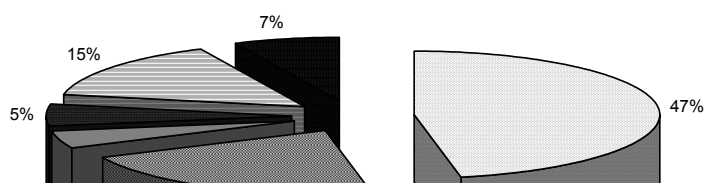

Рис. 2.6. Структура витрат АВ ТОВ «Агроцентр – К» в галузі рослинництва, 2022р.

Питому вагу 21% витрат складають витрати на оплату праці. Розмір витрат на оплату праці впливає на суму витрат на соціальні заходи у вигляді ЄСВ. В структурі виробничих витрат розмір ЄСВ склав 5%. Серед інших складових витрат виділено витрати на утримання основних засобів, які складають 15% виробничих витрат, загальновиробничі витрати - 7% та вартість послуг сторонніх організацій – 5%. Отже, структура виробничих витрат відображає стан витрачання фінансових та матеріальних ресурсів в процесі виробництва продукції рослинництва. Проте важливим є вихід продукції рослинництва, показник якого обернено пропорційний розміру витрат на одиницю продукції: чим більше отримано продукції, тим менше розмір витрат на одиницю продукції, тому важливим аспектом управління є вибір оптимальної технології виробництва з метою підвищення ефективності виробництва.

Таким чином, облік ведеться відповідно до законодавства за Національними стандартами з початку створення підприємства. Для організації облікового процесу в АВ ТОВ «Агроцентр – К» функціонує бухгалтерія на чолі з головним бухгалтером. Обліковий процес здійснюється в автоматизованому режимі в програмі «BAS: АгроБухгалтерія». Для формування податкової звітності в АВ ТОВ «Агроцентр – К» застосовується програма «FREDO Звіт», інтегрована в програму «BAS: АгроБухгалтерія». На підприємстві складено і введено в дію Наказ про облікову політику. Облікові дані виступають

важливим інформаційним ресурсом для аналітичних процедур для потреб управління. Аналітичні процедури в АВ ТОВ «Агроцентр – К» здійснюються економістом та фінансистом.

2.3. Облікове забезпечення витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва

Обліковий процес в АВ ТОВ «Агроцентр – К» здійснюється в автоматизованому режимі в програмі «BAS: АгроБухгалтерія». Ця програма дозволяє задокументувати процес виконання технологічних операцій в галузі рослинництва, структуру посівів, витрати в рослинництві, виходу продукції та розподіл накладних витрат з метою розрахунку фактичної собівартості продукції. Виробничі витрати в рослинництві узагальнюються в розрізі сільськогосподарських культур на відповідних полях, статей витрат відповідно до Наказу про облікову політику.

Документальне оформлення операцій в галузі рослинництва здійснюється наступним чином:

- облік посівних площ – складається план посіву, який відображає структуру посівів конкретної культури з графічним відображенням схем полів;
- для обліку витрат і виходу продукції рослинництва в програмі «BAS: АгроБухгалтерія» передбачено вид документу «Технологічна операція». Отже, всі первинні документи відображають дані в розрізі видів технологічних операцій. Облік технологічних операцій передбачає заповнення даних в документ «Технологічні операції» в розрізі роботи вантажного автотранспорту (перевезення мінеральних добрив, насіння на поле), ручної праці та роботи сільгосптехніки (Подорожній лист сільськогосподарської техніки);
- матеріальні витрати - лімітно-забірна картка (списання насіння), лімітно-забірна картка (списання добрив і отрутохімікатів) тощо;
- витрати, пов'язані з послугами сторонніх організацій – документ «Надходження товарів і послуг»;

- витрати на амортизацію – документ Закриття місяця в частині Нарахування амортизації;

- розподіл витрат – документ Розподіл витрат;

- узагальнення витрат рослинництва – документ Аналіз витрат;

- розрахунок собівартості допоміжних виробництв для списання відповідних на споживачів, зокрема, на галузь рослинництва;

- облік виходу продукції - документи Звіт виробництва за зміну в розрізі окремої сільськогосподарської культури та окремого поля, Аналіз випуску продукції, Аналіз витрат на випуск, Довідка – розрахунок калькуляція собівартості продукції.

Облік витрат в галузі рослинництва тісно переплітається з обліком поточних біологічних активів. Зокрема, посіви сільськогосподарських культур оприбутковуються в складі поточних біологічних активів та списуються перед збором урожаю на витрати зі збору урожаю. Для цього в програмі передбачено документ Рух біологічних активів рослинництва.

Кожен документ формує відповідну бухгалтерську проводку за допомогою опції «Провести». Для узагальнення інформації по витратах галузі рослинництва та виходу продукції формується оборотно-сальдова відомість по рахунку 231, 27.

Схема облікового забезпечення витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва в АВ ТОВ «Агроцентр – К» узагальнено на рис. 2.7.

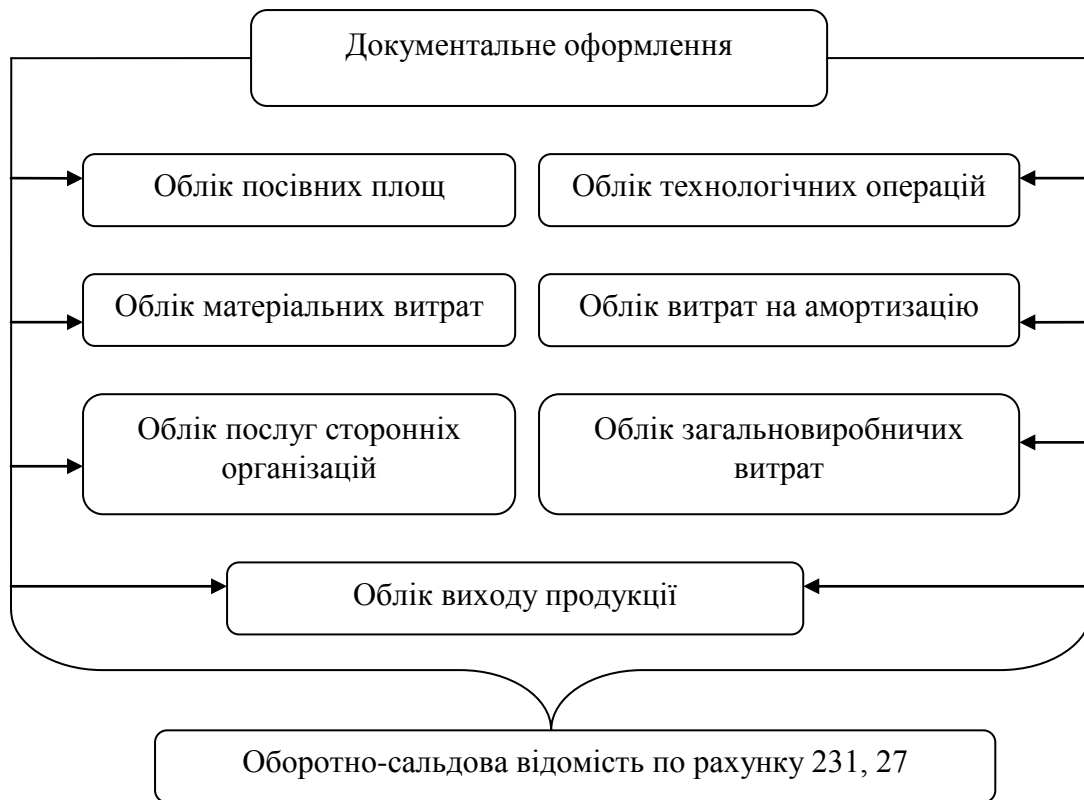

Рис. 2.7. Схема облікового забезпечення витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва в АВ ТОВ «Агроцентр – К»

Таким чином, виробничі витрати в рослинництві узагальнюються в розрізі сільськогосподарських культур на відповідних полях, статей витрат відповідно до Наказу про облікову політику. Обліковий процес АВ ТОВ «Агроцентр – К» здійснюється в автоматизованому режимі в програмі «BAS: АгроБухгалтерія», яка дозволяє задокументувати процес виконання технологічних операцій в галузі рослинництва, структуру посівів, витрати в рослинництві, виходу продукції та розподіл накладних витрат з метою розрахунку фактичної собівартості продукції. Для узагальнення інформації по витратах галузі рослинництва та виходу продукції формується оборотно-сальдова відомість.

2.4. Напрямки удосконалення обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва

Удосконалення обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва стосується і економії витрат, і розробки управлінських рішень щодо підвищення ефективності виробництва з метою збільшення обсягів отриманої продукції. Тому вважаємо доцільним проаналізувати ці два напрямки, в рамках яких виокремимо основні положення.

Суттєву питому вагу в галузі рослинництва займають матеріальні витрати, зокрема, витрати насіння, добрив, засобів захисту рослин та палива. Економія на матеріальних ресурсах має враховувати оптимальні норми витрат для ефективно технології виробництва. Зокрема, норми витрат насіння, добрив, засобів захисту рослин зумовлено відповідними технологічними показниками, тому важливим є контроль за дотриманням мінімальних норм. Перевитрата цих матеріальних цінностей має бути лише в тому випадку, якщо це зумовлює приріст виходу готової продукції і темпи зростання обсягів виходу продукції будуть переважати над темпами збільшення розміру витрат.

Водночас витрати палива є контрольованими, які бухгалтер відображає в обліку відповідно до Подорожніх листів сільськогосподарської техніки. Слід зазначити, що Наказ Міністерства інфраструктури України №1011 від 02.11.2023р. скасував Норми витрат палива №43, які вже давно були застарілими, оскільки не містили нові модифікації транспорту, не враховували можливість використання такого виду пального як газу, що вимагає витрат і газу, і палива для пуску двигуна техніки. Отже, наразі слід прийняти рішення, яким локальним нормативним актом затвердити норми списання палива на виконання технологічних операцій в рослинництві.

Як правило, локальним нормативним актом щодо списання палива на роботу сільгосптехніки, виступає Наказ про затвердження норм палива з датою скасування Норм №43 – 02.11.2023. Пропонований витяг з наказу наведено в додатку В.

Також важливим напрямом оптимізації витрат в галузі рослинництва є прийняття рішень щодо плану посівів. За допомогою прийому управлінського обліку - АВС – аналізу можна здійснити ранжування сільськогосподарських

культур шляхом визначення групи, на якій доцільно сфокусуватись для підвищення ефективності виробництва. Результати ABC - аналізу видів продукції рослинництва в АВ ТОВ «Агроцентр – К» наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Результати ABC - аналізу видів продукції рослинництва
в АВ ТОВ «Агроцентр – К»

Вид продукції рослинництва	Дохід від реалізації, тис. грн	Питома вага доходу, %	Кумулятивна частка, %	Група продукції рослинництва
Пшениця озима	950156	27,64%	27,64%	А
Пшениця ярова	725680	21,11%	48,76%	А
Жито	147992	4,31%	53,06%	А
Ячмінь	98641	2,87%	55,93%	А
Кукурудза на зерно	789444	22,97%	78,90%	А
Соняшник	649874	18,91%	97,81%	В
Соя	75441	2,19%	100,00%	С

Результати ABC – аналізу видів продукції рослинництва трактуємо наступним чином: визначена кумулятивна частка порівнюється з порогом 80%, який відокремлює групу А, якій доцільно приділити увагу. В контексті формування витрат та виходу продукції, саме технологічні карти по цих культурах потрібно переглянути на предмет економії витрат або навпаки збільшення загальних витрат, що зумовить приріст виходу готової продукції і темпи зростання обсягів виходу продукції будуть переважати над темпами збільшення розміру витрат. Так пропозиція випливає з твердження, що реалізація саме цих видів продукції рослинництва дає суттєву питому вагу в доході від реалізації продукції рослинництва в АВ ТОВ «Агроцентр – К».

Перелік визначених видів продукції рослинництва АВ ТОВ «Агроцентр – К» порівняно з порогом наведено на рис. 2.8. Отже, як бачимо слід детально проаналізувати розмірі і структуру витрат на виробництво таких сільськогосподарських культур, як пшениця озима, пшениця ярова, жито, ячмінь, кукурудза на зерно.

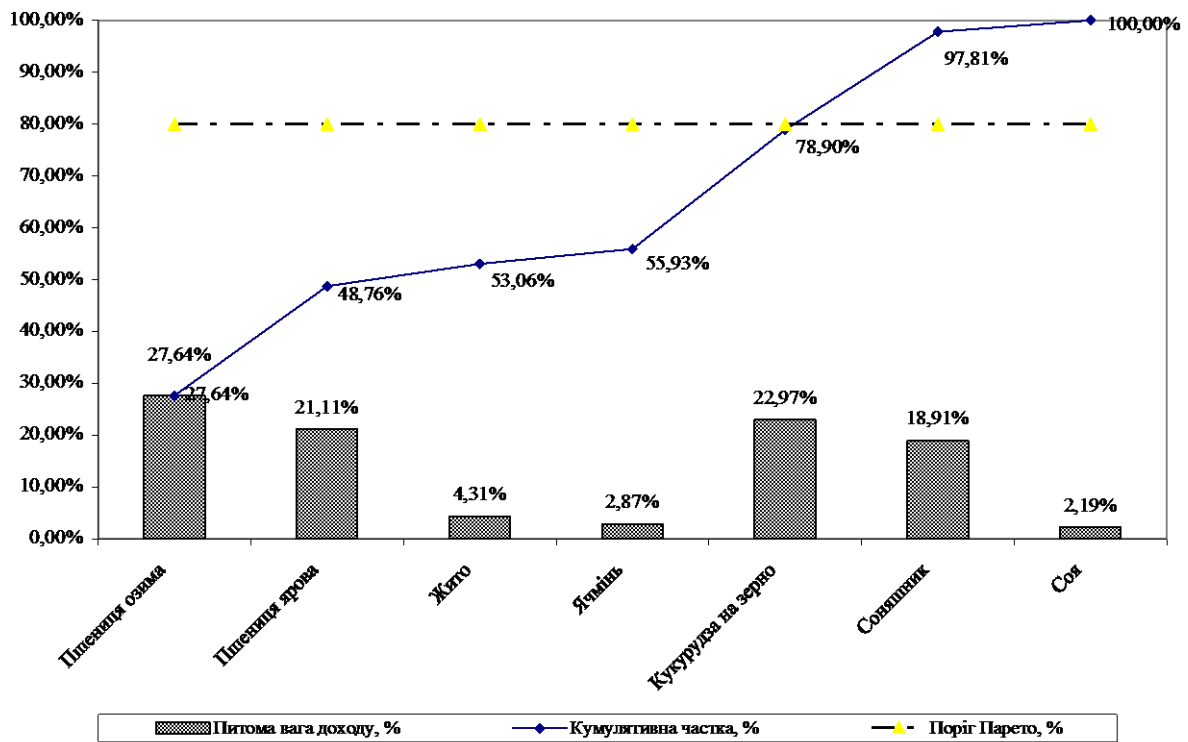

Рис. 2.8. Графічне відображення результатів ABC - аналізу видів продукції рослинництва в АВ ТОВ «Агроцентр – К»

Таким чином, економія на матеріальних ресурсах має враховувати оптимальні норми витрат для ефективно технології виробництва. В зв'язку з скасуванням на законодавчому рівні регламентованих норм палива пропонуємо розробити та затвердити локальний нормативний акт, в якому затвердити норми списання палива на виконання технологічних операцій в рослинництві – Наказ про затвердження норм палива, витяг з якого наведено в кваліфікаційній роботі. Важливим напрямом оптимізації витрат в галузі рослинництва є прийняття рішень щодо плану посівів. В кваліфікаційній роботі наведено результати ABC – аналізу видів продукції рослинництва і графічно показано, реалізація яких видів продукції рослинництва забезпечує суттєву питому вагу в доході від реалізації продукції рослинництва в АВ ТОВ «Агроцентр – К». Технологічні карти саме по цих культурах потрібно переглянути на предмет економії витрат або навпаки збільшення загальних витрат, що зумовить приріст виходу готової продукції і темпи зростання обсягів виходу продукції будуть переважати над темпами збільшення розміру витрат

Висновки до розділу 2

1. Досліджуваний суб'єкт підприємництва - аграрно-виробниче ТОВ «Агроцентр – К» - засновано в 2001 році для здійснення діяльності в галузі рослинництва (вирощування зернових та олійних культур) та тваринництва (свинарство та птахівництво). Керівним органом є загальні збори АВ ТОВ «Агроцентр – К», на яких приймаються рішення щодо реалізації основних засад статуту підприємства. Для управління бізнес - процесом досліджуваного підприємства в штаті є директор підприємства, його заступник з фінансових питань, головний бухгалтер, головний економіст, головний інженер, головний агроном та зоотехнік. В кожного фахівця є співробітники у відповідних службах, які виконують управлінські завдання командою.

2. В 2022р. вартість майна АВ ТОВ «Агроцентр – К» збільшилась на 15,73% порівняно з 2018р. За аналізований період сума чистого доходу від реалізації продукції зменшилась на 5%. Зменшення ділової активності зумовлено негативними зовнішніми чинниками, зокрема, пандемією Covid та воєнними діями в країні. Всі складові операційних витрат мають тенденцію до збільшення. Підвищення рівня собівартості реалізованої продукції АВ ТОВ «Агроцентр – К» в 2022 році склало 21,72% порівняно з 2018р. Щорічна зміна суми чистого прибутку АВ ТОВ «Агроцентр – К» за період 2018 – 2022рр. становить 67106 тис.грн. Збільшення зобов'язань вплинуло на динаміку зміни показника абсолютної ліквідності, який менше нормативного значення, отже, підприємство не спроможне закрити свою заборгованість власними фінансовими ресурсами, що вимагає оптимізації управлінських рішень в контексті зміцнення фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр – К».

3. Облік ведеться відповідно до законодавства за Національними стандартами з початку створення підприємства. Для організації облікового процесу в АВ ТОВ «Агроцентр – К» функціонує бухгалтерія на чолі з головним бухгалтером. Обліковий процес здійснюється в автоматизованому режимі в

програмі «BAS: АгроБухгалтерія». Для формування податкової звітності в АВ ТОВ «Агроцентр – К» застосовується програма «FREDO Звіт», інтегрована в програму «BAS: АгроБухгалтерія». На підприємстві складено і введено в дію Наказ про облікову політику.

4. Облікові дані виступають важливим інформаційним ресурсом для аналітичних процедур для потреб управління. Аналітичні процедури в АВ ТОВ «Агроцентр – К» здійснюються економістом та фінансистом. За період 2018-2022 рр. спостерігається тенденція до підвищення розміру виробничих витрат на виробництво продукції рослинництва на 21,71%. Щорічне збільшення суми витрат АВ ТОВ «Агроцентр – К» в галузі рослинництва за період 2018 – 2022 рр. склало 19133 тис. грн. з точністю 92,39%. Структура виробничих витрат відображає стан витрачання фінансових та матеріальних ресурсів в процесі виробництва продукції рослинництва. Вартість сировини і матеріалів складає 47%, 21% витрат складають витрати на оплату праці, розмір ЄСВ склав 5%.

5. Виробничі витрати в рослинництві узагальнюються в розрізі сільськогосподарських культур на відповідних полях, статей витрат відповідно до Наказу про облікову політику. Обліковий процес АВ ТОВ «Агроцентр – К» здійснюється в автоматизованому режимі в програмі «BAS: АгроБухгалтерія», яка дозволяє задокументувати процес виконання технологічних операцій в галузі рослинництва, структуру посівів, витрати в рослинництві, виходу продукції та розподіл накладних витрат з метою розрахунку фактичної собівартості продукції. Для узагальнення інформації по витратах галузі рослинництва та виходу продукції формується оборотно-сальдова відомість.

6. Економія на матеріальних ресурсах має враховувати оптимальні норми витрат для ефективно технології виробництва. Витрати палива є контрольованими, які бухгалтер відображає в обліку відповідно до Подорожніх листів сільськогосподарської техніки. В зв'язку з скасуванням на законодавчому рівні регламентованих норм палива пропонуємо розробити та затвердити локальний нормативний акт, в якому затвердити норми списання палива на виконання технологічних операцій в рослинництві – Наказ про затвердження норм палива, витяг з якого наведено в кваліфікаційній роботі.

7. Важливим напрямом оптимізації витрат в галузі рослинництва є прийняття рішень щодо плану посівів. За допомогою прийому управлінського обліку - ABC – аналізу можна здійснити ранжування сільськогосподарських культур шляхом визначення групи, на якій доцільно сфокусуватись для підвищення ефективності виробництва. В кваліфікаційній роботі наведено результати ABC – аналізу видів продукції рослинництва і графічно показано, реалізація яких видів продукції рослинництва забезпечує суттєву питому вагу в доході від реалізації продукції рослинництва в АВ ТОВ «Агроцентр – К». В контексті формування витрат та виходу продукції, технологічні карти саме по цих культурах потрібно переглянути на предмет економії витрат або навпаки збільшення загальних витрат, що зумовить приріст виходу готової продукції і темпи зростання обсягів виходу продукції будуть переважати над темпами збільшення розміру витрат.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО І ВИХІД ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

3.1. Теоретико-методичні аспекти контролю витрат на виробництво і вихід продукції

Контроль витрат на виробництво та виходу продукції є важливим елементом ефективного управління підприємством. Теоретико-методичні аспекти цього контролю включають ряд принципів та методів, які спрямовані на забезпечення оптимального використання ресурсів та досягнення стратегічних цілей підприємства. До ключових аспектів контролю витрат на виробництво та виходу продукції відносять:

- планування і бюджетування – здійснюється розробка детальних планів та бюджетів, що визначають очікувані витрати на виробництво та виходу продукції; встановлення бюджетні ліміти, система контролю за виконанням бюджетів, аналіз відхилень і корекція планів;

- системи обліку витрат - визначення методів обліку витрат, таких як собівартість, визначення витрат за функціональним призначенням тощо; розробка систем обліку, контроль за правильністю обліку витрат, використання стандартів собівартості;

- аналіз ефективності витрат - вивчення та визначення ключових показників ефективності витрат, таких як Return on Investment (ROI), рентабельність витрат тощо; розробка системи аналізу та оцінки ефективності витрат, вивчення причин відхилень;

- внутрішній контроль - встановлення систем внутрішнього контролю, спрямованих на запобігання помилок, шахрайства та невірному використанню ресурсів; розробка процедур внутрішнього контролю, моніторинг дотримання стандартів та норм;

- стратегічне управління витратами - розробка стратегії управління витратами, визначення пріоритетних напрямків витрат; встановлення

механізмів стратегічного контролю, аналіз витрат у контексті стратегічних цілей;

- інноваційні підходи - дослідження і впровадження інноваційних методів управління витратами, таких як цифрові технології та автоматизація; впровадження нових технологій та систем для покращення контролю та оптимізації витрат

Ці аспекти взаємодіють між собою для забезпечення ефективного контролю витрат та оптимізації виробничих процесів на підприємстві.

Витрати на виробництво є категорією значущою і для економіки, і для бухгалтерського обліку та аналізу, оскільки безпосередньо впливає на характер і зміст прибутку.

Створення ефективної системи господарювання передбачає необхідність розвитку обліково-аналітичного процесу, зокрема обліку витрат виробництва та контролю за цими процесами. Облік витрат виробництва та їхній контроль є критично важливими для забезпечення ефективного використання ресурсів, оптимізації виробничих процесів та досягнення стратегічних цілей підприємства.

Внутрішній контроль витрат виробництва є важливою частиною системи управління підприємством, спрямованою на забезпечення ефективності використання ресурсів та запобігання можливим втратам. Цей вид контролю охоплює широкий спектр заходів та процедур, спрямованих на моніторинг, аналіз і оптимізацію витрат в процесі виробництва

Контроль витрат виробництва — це система заходів та процедур, спрямованих на моніторинг, аналіз та оптимізацію різних видів витрат, які виникають у процесі виробництва товарів чи послуг. Основна мета контролю витрат виробництва полягає в забезпеченні ефективного використання ресурсів та досягненні оптимальної собівартості продукції. Контроль витрат виробництва є постійним процесом, який вимагає систематичного оновлення та вдосконалення для забезпечення стійкої та ефективної діяльності підприємства.

Контроль витрат виробництва та виходу продукції в рослинництві спрямований на забезпечення ефективного управління ресурсами та

оптимізацію виробничих процесів. Основними завданнями контролю процесу виробництва у рослинництві є:

- моніторинг витрат: систематичний контроль за витратами на придбання та використання сировини, добрив, насіння та інших матеріалів; відстеження витрат на виробничі процеси, такі як обробіток ґрунту, полив, захист рослин від хвороб і шкідників.

- внутрішній контроль виробничих процесів: контроль за якістю обробітку ґрунту для оптимального забезпечення рослин поживними речовинами та вологою; впровадження та контроль за системами поливу для забезпечення оптимальних умов росту рослин;

- оцінка рівня витрат на працю: контроль за раціональним використанням робочої сили та оптимізація робочих процесів; моніторинг витрат на робочу силу відповідно до різних видів робіт, включаючи посів, обробіток та збір врожаю;

- облік та аналіз врожаю: точний облік кількості та якості вирощеного врожаю; вивчення взаємозв'язку між витратами та результатами, виявлення ефективних методів вирощування;

- впровадження екологічності: контроль за використанням екологічно безпечних добрив, захисту рослин та інших матеріалів; заходи контролю за збереженням та здоров'ям ґрунту для забезпечення тривалого вирощування рослин;

- фінансовий контроль: розробка та контроль за бюджетами для кожного етапу вирощування рослин; визначення ефективних стратегій та розробка рекомендацій для оптимізації витрат.

Ці завдання допомагають забезпечити стійке та ефективне ведення виробництва в рослинництві, покращуючи якість та кількість вирощеного урожаю та оптимізуючи витрати.

Особливістю проведення контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва є його проведення у момент здійснення і реєстрації господарських операцій, що дозволяє вчасно виявити недоліки і усунути їх.

Для впровадження ефективної системи внутрішнього контролю витрат, важливо враховувати кілька ключових кроків та рекомендацій:

- аналіз поточної ситуації, тобто зробити оцінку поточних процесів (ретельно проаналізувати поточні виробничі та фінансові процеси для визначення основних аспектів, які вимагають контролю) та виявити слабкі місця (визначити слабкі місця в поточних системах контролю витрат);

- встановлення стандартів та процедур: встановити чіткі стандарти витрат для кожного етапу виробництва продукції рослинництва та виду ресурсів; розробити процедури внутрішнього контролю для відстеження та аналізу витрат;

- автоматизація обліку;

- організація внутрішнього аудиту: запровадження систематичних внутрішніх аудитів для перевірки дотримання встановлених стандартів та процедур; аналіз результатів аудиту для виявлення відхилень від стандартів та розробки заходів щодо їх виправлення;

- стимулювання ефективності виробництва: створення системи винагород та мотивації персоналу (винагород за досягнення позитивних результатів та ефективне використання ресурсів, а мотиваційних систем для залучення персоналу до активної участі в процесах контролю витрат);

- постійне вдосконалення: запровадження системи звітності та аналізу результатів контролю для постійного вдосконалення процесів та адаптація до змін в умовах виробництва та ринкових умов.

Впровадження цих заходів сприятиме створенню ефективної системи внутрішнього контролю витрат, що допоможе управляти ресурсами ефективно та досягати стратегічних цілей підприємства.

3.2. Стан контрольних заходів витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва в досліджуваному підприємстві

Контроль витрат на підприємстві може бути:

- попередній - дозволяє мінімізувати витрати на етапі їх планування;
- поточний – тримає під контролем фактично здійснені витрати;
- наступний – співставлення понесених витрат із відповідними документами.

Під час проведення дослідження в АВ ТОВ «Агроцентр-К» виявлено, що на підприємстві здійснюють лише наступний контроль. Він включає перевірку виконання планів і впровадження коригувальних заходів під час або відразу після здійснення господарської операції. В основу підходу покладено постійне здійснення моніторингу процесу виробництва, а також контроль часу, рівня та використання активів та забезпечення для отримання кількісних якісних результатів роботи в межах планових показників. За рахунок проведення наступного контролю витрат, підприємство має можливість не тільки виявити порушення та зловживання, а і усунути виявлені недоліки та розробити заходи щодо недопущення їх у майбутньому. Наступний вид контролю у рослинництві проводять після здійснення господарської діяльності з виробництва, перевірка йде по факту проведення господарської операції.

Об'єктами внутрішнього контролю витрат виробництва і виходу продукції рослинництва є обґрунтованість факту їх здійснення, документальне відображення, ведення на рахунках обліку.

Суб'єктами внутрішнього контролю об'єкту дослідження на підприємстві є керівник, головний бухгалтер, інвентаризаційна комісія.

В першу чергу проводиться контроль бухгалтерської документації на предмет законності та доцільності її формування. Співставляються регістри бухгалтерського обліку з даними первинних документів.

Автоматизований облік на підприємстві полегшує контрольну функцію бухгалтера, сприяє забезпеченості збереженості ресурсів, дозволяє вчасно реагувати на зміни в законодавстві.

Відділ внутрішнього контролю підприємства в особі працівника служби бухгалтерії здійснює перевірку:

- наявності первинних документів та заповнення в них всіх обов'язкових реквізитів, які є підставою формування собівартості продукції;

- перелік виробничих витрат, що формують собівартість продукції;
- стан формування синтетичного та аналітичного обліку витрат виробництва та виходу продукції рослинництва;
- формування собівартості продукції рослинництва за об'єктами калькуляційних витрат;
- відображення виробничих витрат та виходу продукції рослинництва у звітності.

Особлива увага під час проведення внутрішнього контролю на даній ділянці обліку надається бухгалтерському відображенню господарських операцій на рахунках. Зокрема, облік виробничих витрат ведеться по дебету рахунку 23 «Виробництво», а вихід готової продукції по кредиту цього ж рахунка, оприбуткування готової продукції рослинництва відображається по дебету рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». В контексті контрольного процесу порівнюють залишки в регістрах аналітичного обліку по даним рахункам із кількістю продукції, що оприбуткована із виробництва на зберігання на складі, а також первинні документи із випуску готової продукції та її оприбуткуванні на склад.

Також перевіряється перелік здійснених виробничих витрат за калькуляційними статтями для виявлення списання не обгрунтованих витрат або витрат минулих періодів. Для цього на підприємстві проводять зустрічні перевірки, порівняння первинних документів із даними регістрів аналітичного та синтетичного обліку.

Під час аналізу стану внутрішнього контролю в АВ ТОВ «Агроцентр-К» було виявлено недоліки:

- контроль в рослинництві здійснюється за періодами, а це лише 3 перевірки за рік, тоді як при помісячному контролі, кількість перевірок автоматично могла б зрости і зменшити шанси на виявлення недоліків;
- проведення епізодичних інвентаризацій (річна інвентаризація або за необхідністю);
- наявності лише наступного внутрішнього контролю.

Для усунення виявлених недоліків пропонуємо на досліджуваному підприємстві впровадити більш дієву систему контролю, де контроль за виробничими витратами та виходом продукції рослинництва буде більш дієвим та спонукатиме до збільшення ефективності рослинництва на підприємстві. Виявлені недоліки та їх актуальність, зумовлює пошук шляхів удосконалення контролю виробничих витрат та виходу продукції рослинництва

3.3. Напрями удосконалення контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва

В сучасних умовах господарювання питанню контролю на підприємстві необхідно приділяти особливу увагу. Адже зростаюча конкуренція ставить підприємство перед завданням ефективного управління витратами та ресурсами для забезпечення конкурентоспроможності; розробка та впровадження нових технологій вимагає постійного контролю за виробничими процесами та адаптації до змін для забезпечення ефективності та якості; періодичні зміни в економічному середовищі створюють необхідність уважного фінансового та економічного контролю для уникнення ризиків та забезпечення фінансової стійкості; суворі вимоги до дотримання нормативів, законів та стандартів вимагають систематичного контролю для уникнення можливих санкцій та втрат репутації; врахування принципів сталого розвитку та екологічної стійкості вимагає контролю за впливом виробництва на навколишнє середовище. У зв'язку з цим, підприємства повинні акцентувати увагу на розробці та впровадженні ефективних систем контролю, які дозволяють забезпечити стійкість, конкурентоспроможність та відповідність найвищим стандартам якості та етики.

Дослідивши стан контролю в АВ ТОВ «Агроцентр-К» витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва було констатовано, що його здійснення є не на належному рівні. Враховуючи важливість контрольної функції на підприємстві, пропонується створення окремого відділу

внутрішнього контролю з числа працівників самого підприємства. Запропонована організаційна структура відділу внутрішнього контролю в АВ ТОВ «Агроцентр-К» наведена на рис.3.1.

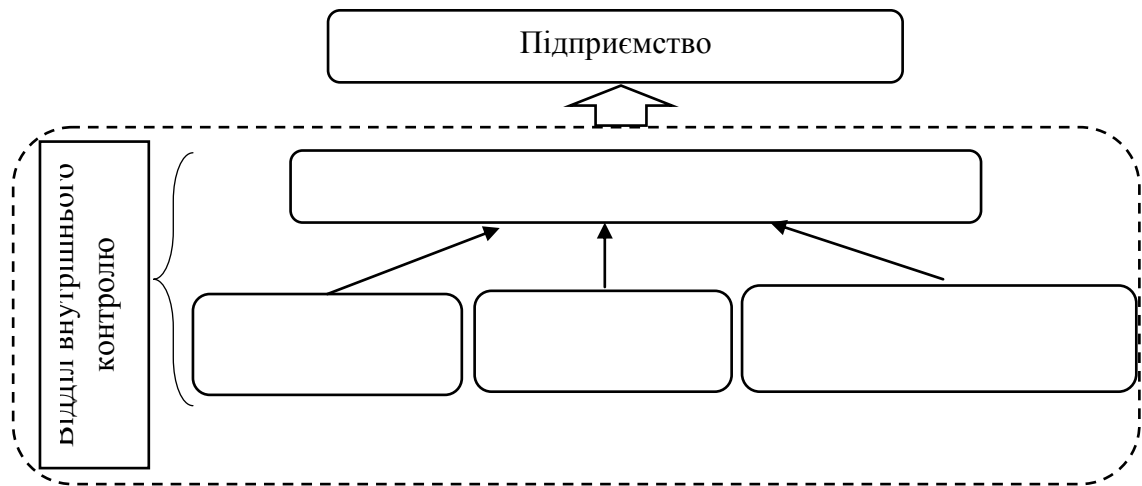

Рис. 3.1 Запропонована організаційна структура відділу внутрішнього контролю в АВ ТОВ «Агроцентр-К»

На рис.3.1 представлена ієрархічна дворівнева побудова внутрішнього контролю на підприємстві, де 1 рівень – служба оперативного внутрішнього контролю (працівники бухгалтерії), а 2 рівень – контролери центрів витрат по видам виробництв на підприємстві. В даній структурі всі виробничі питання, які виникають під час контрольної перевірки, вирішуються самостійно не залучуючи керівника підприємства. Але при цьому відділ внутрішнього контролю є структурною одиницею підприємства і підпорядковується керівництву.

Внутрішній контроль витрат виробництва та виходу продукції в рослинництві відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного управління ресурсами та оптимізації виробничих процесів. Відділ внутрішнього контролю має за завдання розробляти та впроваджувати системи та процедури, які забезпечують надійний моніторинг і управління витратами, а також вимірюванням та аналізом ефективності виробництва. Функції запропонованого відділу внутрішнього контролю під час перевірки витрат на виробництво і вихід готової продукції рослинництва представлені на рис. 3.2.

Всі ці аспекти допомагають впоратися із складністю сучасного виробництва в рослинництві та забезпечують ефективний контроль витрат та виходу продукції. Відділ внутрішнього контролю відіграє ключову роль у вдосконаленні процесів та досягненні стратегічних цілей підприємства.

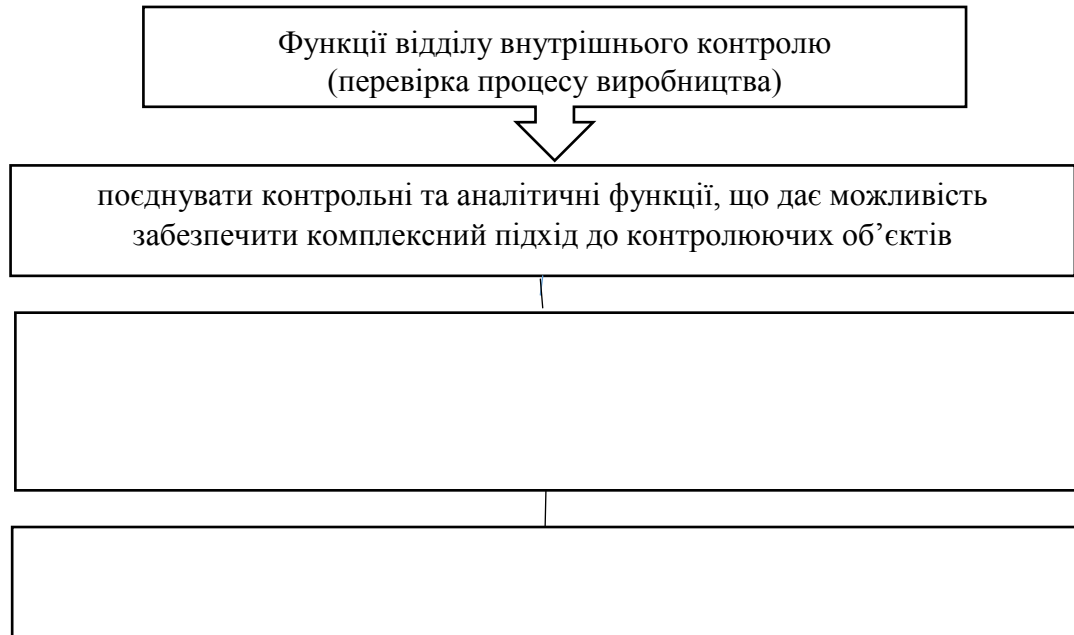

Рис. 3.2 Функції відділу внутрішнього контролю під час перевірки витрат на виробництво і вихід готової продукції рослинництва

До завдань контролю витрат на виробництво та виходу продукції рослинництва входить: перевірка наявності залишків незавершеного виробництва на початок звітної періоду, відображення понесених витрат у розрізі статей у первинних документах, формування виробничої собівартості, відображення процесу виробництва у рослинництві на рахунках бухгалтерського обліку. Для покращення роботи відділу внутрішнього контролю під час перевірки витрат на виробництво та виходу продукції рослинництва, пропонується провести анкетування витрат на виробництво. Запропонований робочий документ контролерів представлений у таблиці 3.1. дозволить виявити основні аспекти фінансової інформації та її недоліки на підприємстві, сформулювати основні питання, на які необхідно звернути увагу під час формування програми внутрішнього контролю. Створення анкети внутрішнього контролю витрат на виробництво і виходу продукції в рослинництві на підприємстві може допомогти здійснювати систематичний

моніторинг процесів та виявляти можливість оптимізації. Результати анкетування допоможуть визначити сильні та слабкі сторони системи внутрішнього контролю та розробити стратегії для їх покращення.

Таблиця 3.1

Запропонована Анкета внутрішнього контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на підприємстві

№	Питання	Відповідь			Примітки
		Так	Ні	Інформація відсутня	
1	Чи фіксуються перевитрати відповідальною особою?		+		
2	Чи проводиться перевірка наявності первинних документів, що фіксують витрати?	+			
3	Яка періодичність формування собівартості на підприємстві? -щомісячно -щоквартально -щорічно	+			в кінці року
4	Чи була перевірка за останній річний період?		+		
5	Результатом перевірки були порушення?		+		
6	Процедури контролю ефективні?	+			
7	Бухгалтерські документи складені у відповідності до законодавства?	+			
8	Розподіл витрат за елементами відповідає чинному законодавству	+			
9	Відображення господарських операцій на рахунку 23 «Виробництво» відповідає НП(С)БО 16?	+			
10	Чи відображають робочі документи всю інформації по накопичення витрат виробництва та формування собівартості продукції рослинництва?	+			

Після проведення контролером анкетування витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на підприємстві та виявлення сильних та слабких сторін на даній ділянці обліку, необхідно розробити програму внутрішнього

контролю, що відображена в таблиці 3.2, яка скоригує дії контролюючих органів, відобразить джерела перевірки інформації, термін та тривалість виконання, контрольні процедури та проведення перевірки у розрізі виконавців. Відповідний робочий документ дозволить зробити перевірку якісною.

Таблиця 3.2

Запропонована Програма внутрішнього контролю

Контрольні процедури	Джерела інформації	Термін виконання	Вид перевірки	Виконавці	Примітки
Відповідність синтетичного аналітичному обліку	Головна книга (рах.10,20,644,70,91,92), первинні документи	04.09-06.09	вибіркова	ПІБ контролера	
Перевірка обліку витрат згідно затвердженого методу	наказ про облікову політику первинні документи реєстри синтетичного обліку	07.09-11.09	вибіркова	ПІБ контролера	
Перевірка правильності відображення витрат по об'єктах обліку	наказ про облікову політику первинні документи реєстри синтетичного обліку	12.09-14.09	суцільна	ПІБ контролера	
Перевірка правильності віднесення активів на формування собівартості продукції	первинні документи накладні, лімітно-забірні карти, відомості обліку матеріалів	15.09-17.09	вибіркова	ПІБ контролера	
Перевірка правильності віднесення витрат на оплату праці та ЄСВ на формування собівартості продукції	табелі обліку робочого часу, наряд на відрядну роботу, розрахунково-платіжна відомість	18.09-20.09	вибіркова	ПІБ контролера	
Перевірка правильності віднесення амортизаційних витрат на формування собівартості продукції	відомість нарахування амортизації основних засобів та нематеріальних активів	21.09-22.09	вибіркова	ПІБ контролера	
Перевірка правильності віднесення витрат з допоміжних виробництв на формування собівартості продукції	картки складського обліку, накладні, наряд на відрядну роботу, табелі обліку робочого часу, розрахунково-платіжна відомість	23.09-26.09	вибіркова	ПІБ контролера	
Перевірка розподілу загальновиробничих витрат та правильності віднесення розподілених непрямих витрат на собівартість продукції	договори, рахунки-фактури, платіжні доручення	27.09-28.09	вибіркова	ПІБ контролера	
Перевірка правильності відображення процесу виробництва продукції рослинництва на рахунках бухгалтерського обліку	наказ про облікову політику, робочий план рахунків, реєстри синтетичного і аналітичного обліку, Головна книга	29.09-30.09	суцільна	ПІБ контролера	

Впровадження Програми внутрішнього контролю витрат на виробництво та вихід готової продукції рослинництва на підприємстві має численні переваги, які спрямовані на оптимізацію витрат, підвищення ефективності та

забезпечення сталого розвитку. Внутрішній контроль є необхідним елементом ефективного управління підприємством, який дозволяє досягати позитивних економічних та екологічних результатів.

Висновки до розділу 3

1. Внутрішній контроль витрат виробництва є важливою частиною системи управління підприємством, спрямованою на забезпечення ефективності використання ресурсів та запобігання можливим втратам. Особливістю проведення контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва є його проведення у момент здійснення і реєстрації господарських операцій, що дозволяє вчасно виявити недоліки і усунути їх. Наявний на підприємстві автоматизований облік полегшує контрольну функцію бухгалтера, сприяє забезпеченості збереженості ресурсів, дозволяє вчасно реагувати на зміни в законодавстві.

2. Під час аналізу стану внутрішнього контролю в АВ ТОВ «Агроцентр-К» було виявлено недоліки: контроль в рослинництві здійснюється за періодами, а це лише 3 перевірки за рік, тоді як при помісячному контролі, кількість перевірок автоматично могла б зрости і зменшити шанси на виявлення недоліків; проведення епізодичних інвентаризацій (річна інвентаризація або за необхідністю); наявності лише наступного внутрішнього контролю. Для усунення виявлених недоліків пропонуємо на досліджуваному підприємстві впровадити більш дієву систему контролю, де контроль за виробничими витратами та виходом продукції рослинництва буде більш дієвим та спонукатиме до збільшення ефективності рослинництва на підприємстві.

3. Враховуючи важливість контрольної функції на підприємстві, пропонується створення окремого відділу внутрішнього контролю з числа працівників самого підприємства, запропоновано організаційну дворівневу структуру відділу внутрішнього контролю в АВ ТОВ «Агроцентр-К», де всі виробничі питання, які виникають під час контрольної перевірки, вирішуються

самостійно не залучуючи керівника підприємства. Але при цьому відділ внутрішнього контролю є структурною одиницею підприємства і підпорядковується керівництву.

4. Відділ внутрішнього контролю має за завдання розробляти та впроваджувати системи та процедури, які забезпечують надійний моніторинг і управління витратами, а також вимірюванням та аналізом ефективності виробництва. Запропоновано перелік функцій для запропонованого відділу внутрішнього контролю під час перевірки витрат на виробництво і вихід готової продукції рослинництва.

5. Для покращення роботи відділу внутрішнього контролю під час перевірки витрат на виробництво та виходу продукції рослинництва, запропоновано Анкету внутрішнього контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на підприємстві, яка дозволить виявити основні аспекти фінансової інформації та її недоліки на підприємстві, сформулювати основні питання, на які необхідно звернути увагу під час формування програми внутрішнього контролю. Результати анкетування допоможуть визначити сильні та слабкі сторони системи внутрішнього контролю та розробити стратегії для їх покращення.

6. Розроблено програму внутрішнього контролю, яка скоригує дії контролюючих органів, відобразить джерела перевірки інформації, термін та тривалість виконання, контрольні процедури та проведення перевірки у розрізі виконавців. Відповідний робочий документ дозволить зробити перевірку більш якісною. Впровадження Програми внутрішнього контролю витрат на виробництво та вихід готової продукції рослинництва на підприємстві має численні переваги, які спрямовані на оптимізацію витрат, підвищення ефективності та забезпечення сталого розвитку. Внутрішній контроль є необхідним елементом ефективного управління підприємством, який дозволяє досягати позитивних економічних та екологічних результатів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідивши теоретичні та практичні аспекти обліку та контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва було зроблено наступні висновки та запропоновано пропозиції щодо удосконалення:

1. Економічна сутність витрат виробництва і виходу продукції є однією з ключових концепцій як у економічній теорії, так і в практиці управління підприємствами. Витрати виробництва і вихід продукції є важливим об'єктом обліку і контролю. Одним із найскладніших аспектів бухгалтерського обліку є виробничий процес, який вимагає особливої уваги обліковців, адже виробництво супроводжується витратами, які накопичуються в готовій продукції. Методика віднесення витрат і встановлення собівартості підлягає постійному контролю.

2. Досліджуваний суб'єкт підприємництва - аграрно-виробниче ТОВ «Агроцентр – К» - засновано в 2001 році для здійснення діяльності в галузі рослинництва (вирощування зернових та олійних культур) та тваринництва (свинарство та птахівництво). Керівним органом є загальні збори АВ ТОВ «Агроцентр – К», на яких приймаються рішення щодо реалізації основних засад статуту підприємства. Для управління бізнес-процесом досліджуваного підприємства в штаті є директор підприємства, його заступник з фінансових питань, головний бухгалтер, головний економіст, головний інженер, головний агроном та зоотехнік. В кожного фахівця є співробітники у відповідних службах, які виконують управлінські завдання командою.

3. В 2022р. вартість майна АВ ТОВ «Агроцентр – К» збільшилась на 15,73% порівняно з 2018р. За аналізований період сума чистого доходу від реалізації продукції зменшилась на 5%. Зменшення ділової активності зумовлено негативними зовнішніми чинниками, зокрема, пандемією Covid та воєнними діями в країні. Всі складові операційних витрат мають тенденцію до збільшення. Підвищення рівня собівартості реалізованої продукції АВ ТОВ «Агроцентр – К» в 2022 році склало 21,72% порівняно з 2018р. Щорічна зміна суми чистого прибутку АВ ТОВ «Агроцентр – К» за період 2018 – 2022рр.

становить 67106 тис.грн. Збільшення зобов'язань вплинуло на динаміку зміни показника абсолютної ліквідності, який менше нормативного значення, отже, підприємство не спроможне закрити свою заборгованість власними фінансовими ресурсами, що вимагає оптимізації управлінських рішень в контексті зміцнення фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр – К».

4. Облік ведеться відповідно до законодавства за Національними стандартами з початку створення підприємства. Для організації облікового процесу в АВ ТОВ «Агроцентр – К» функціонує бухгалтерія на чолі з головним бухгалтером. Обліковий процес здійснюється в автоматизованому режимі в програмі «BAS: АгроБухгалтерія». Для формування податкової звітності в АВ ТОВ «Агроцентр – К» застосовується програма «FREDO Звіт», інтегрована в програму «BAS: АгроБухгалтерія». На підприємстві складено і введено в дію Наказ про облікову політику.

5. Облікові дані виступають важливим інформаційним ресурсом для аналітичних процедур для потреб управління. Аналітичні процедури в АВ ТОВ «Агроцентр – К» здійснюються економістом та фінансистом. За період 2018-2022 рр. спостерігається тенденція до підвищення розміру виробничих витрат на виробництво продукції рослинництва на 21,71%. Щорічне збільшення суми витрат АВ ТОВ «Агроцентр – К» в галузі рослинництва за період 2018 – 2022 рр. склало 19133 тис. грн. з точністю 92,39%. Структура виробничих витрат відображає стан витрачання фінансових та матеріальних ресурсів в процесі виробництва продукції рослинництва. Вартість сировини і матеріалів складає 47%, 21% витрат складають витрати на оплату праці, розмір ЄСВ склав 5%.

6. Виробничі витрати в рослинництві узагальнюються в розрізі сільськогосподарських культур на відповідних полях, статей витрат відповідно до Наказу про облікову політику. Обліковий процес АВ ТОВ «Агроцентр – К» здійснюється в автоматизованому режимі в програмі «BAS: АгроБухгалтерія», яка дозволяє задокументувати процес виконання технологічних операцій в галузі рослинництва, структуру посівів, витрати в рослинництві, виходу продукції та розподіл накладних витрат з метою розрахунку фактичної

собівартості продукції. Для узагальнення інформації по витратах галузі рослинництва та виходу продукції формується оборотно-сальдова відомість.

7. Під час аналізу стану внутрішнього контролю в АВ ТОВ «Агроцентр-К» було виявлено недоліки: контроль в рослинництві здійснюється за періодами, а це лише 3 перевірки за рік, тоді як при помісячному контролі, кількість перевірок автоматично могла б зрости і зменшити шанси на виявлення недоліків; проведення епізодичних інвентаризацій (річна інвентаризація або за необхідністю); наявності лише наступного внутрішнього контролю. Для усунення виявлених недоліків пропонуємо на досліджуваному підприємстві впровадити більш дієву систему контролю, де контроль за виробничими витратами та виходом продукції рослинництва буде більш дієвим та спонукатиме до збільшення ефективності рослинництва на підприємстві.

8. Дослідивши трактування науковців, запропоновано своє поняття виробничих витрат як грошові чи ресурсні витрати, які підприємство здійснює для виробництва товарів або послуг. Ця концепція включає в себе різні види витрат, які покривають весь процес виробництва, від закупівлі сировини до випуску готової продукції. Констатовано, що собівартість є важливим показником для підприємства, оскільки вона впливає на формування цін на продукцію чи вартість робіт і послуг. Знання собівартості дозволяє підприємству приймати рішення щодо ціноутворення, прибутковості та стратегії розвитку.

9. В зв'язку з скасуванням на законодавчому рівні регламентованих норм палива запропоновано розробити та затвердити локальний нормативний акт, в якому затвердити норми списання палива на виконання технологічних операцій в рослинництві – Наказ про затвердження норм палива, витяг з якого наведено в кваліфікаційній роботі.

10. Важливим напрямом оптимізації витрат в галузі рослинництва є прийняття рішень щодо плану посівів. За допомогою прийому управлінського обліку - ABC – аналізу можна здійснити ранжування сільськогосподарських культур шляхом визначення групи, на якій доцільно сфокусуватись для підвищення ефективності виробництва. В кваліфікаційній роботі наведено

результати ABC – аналізу видів продукції рослинництва і графічно показано, реалізація яких видів продукції рослинництва забезпечує суттєву питому вагу в доході від реалізації продукції рослинництва в АВ ТОВ «Агроцентр – К». В контексті формування витрат та виходу продукції, технологічні карти саме по цих культурах потрібно переглянути на предмет економії витрат або навпаки збільшення загальних витрат, що зумовить приріст виходу готової продукції і темпи зростання обсягів виходу продукції будуть переважати над темпами збільшення розміру витрат.

11. Враховуючи важливість контрольної функції на підприємстві, запропоновано створення окремого відділу внутрішнього контролю з числа працівників самого підприємства, що має організаційну дворівневу структуру, де всі виробничі питання, які виникають під час контрольної перевірки, вирішуються самостійно не залучуючи керівника підприємства. Але при цьому відділ внутрішнього контролю є структурною одиницею підприємства і підпорядковується керівництву, також уточнено перелік функцій новоутвореного відділу під час перевірки витрат на виробництво і вихід готової продукції рослинництва

12. Для покращення роботи відділу внутрішнього контролю під час перевірки витрат на виробництво та виходу продукції рослинництва, запропоновано Анкету внутрішнього контролю витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва на підприємстві, яка дозволить виявити основні аспекти фінансової інформації та її недоліки на підприємстві, сформулювати основні питання, на які необхідно звернути увагу під час формування програми внутрішнього контролю. Результати анкетування допоможуть визначити сильні та слабкі сторони системи внутрішнього контролю та розробити стратегії для їх покращення.

13. Розроблено програму внутрішнього контролю, яка скоригує дії контролюючих органів, відобразить джерела перевірки інформації, термін та тривалість виконання, контрольні процедури та проведення перевірки у розрізі виконавців. Впровадження Програми внутрішнього контролю витрат на виробництво та вихід готової продукції рослинництва на підприємстві має

численні переваги, які спрямовані на оптимізацію витрат, підвищення ефективності та забезпечення сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєва А.В. Васильєва В.Г. Удосконалення обліку витрат на виробництво та формування собівартості продукції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 23. Частина 1. С.5-9. URL:http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_1_2019ua/3.pdf
2. Андросенко О.О. Економічна сутність витрат виробництва та їх роль у системі управління діяльністю промислових підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. №15. С.122-126. URL:<http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/15-2016/28.pdf>
3. Бондаренко Н. М., Різченко Н. В. Особливості обліку витрат і виходу продукції рослинництва. *Економіка та держава*. 2019. № 11. С. 76–82. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.11.76
4. Бондаренко Н.М., Устименко А.К. Собівартість продукції: Економічна сутність та її види. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Випуск 11. Частина 2. С.51-54. URL:[http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_11\(2\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_11(2)_13).
5. Бурко К. В. Методи обліку витрат в обліковій політиці сільськогосподарських підприємств. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 2. С. 162-178. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2019_2_16.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік : навч. посібн. / Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевська, Н. В. Герасимчук – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 448с.
7. Варченко О. М., Свиноус І. В., Іванова Л. С., Ткаченко К. В., Биба В. А. Методичні підходи до управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2020. № 12. С. 19–26. DOI: [10.32702/2306-6792.2020.12.19](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.12.19)
8. Вініченко І.І., Кравченко О.О. Економічний зміст та формування витрат підприємства. *Економіка та держава*. 2015. №11. С. 14-17. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2015/5.pdf

9. Глушач Ю.С., Фальченко О.О. Методичні аспекти обліку витрат та калькулювання собівартості продукції у вітчизняній та зарубіжній обліковій політиці. *Економіка та суспільство*, 2021. (29). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-49>
10. Головацька С.І., Сашко О.П. Внутрішній контроль витрат підприємства: організаційно-методичні аспекти. *Молодий вчений*. 2016. № 5 (32). С.36-40. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/5/10.pdf>
11. Гуцаленко Л.В., Безух С.Ю. Контрольна функція управлінського обліку витрат виробництва продукції свинарства. *Агросвіт*. 2021. №23. С.33-38. URL:http://www.agrosvit.info/pdf/23_2021/6.pdf
12. Дерій В.А. Методи внутрішньогосподарського контролю за витратами на виробництво у сільськогосподарських підприємствах. *Сталий розвиток економіки*. 2013. №18. С.254–257. URL: <http://surl.li/octed>
13. Дончак Л.Г. Удосконалення внутрішнього обліку та контролю як складових внутрішнього економічного механізму підприємства. С.1-4. URL:<http://surl.li/ocera>
14. Дробишева О. О., Сопіна С.Л. Сучасні методи управління витратами на підприємстві. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 5. С. 90-94. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2018_5_19.
15. Ємельянов О.Ю., Курило О.Б., Петрушка Т.О. Механізм, методи та способи управління витратами підприємств як інструмент підвищення ефективності їх господарської діяльності. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск №38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-58>
16. Ємельянов, О., & Курило, О. Показники відносного рівня витрат як інструмент аналізування ефективності діяльності підприємств. *Економіка та суспільство*, 2022. (44). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-85>
17. Єрмолаєва М., Скакун В. Сутність витрат згідно міжнародних та національних стандартів обліку і звітності. С. 129-132. URL:<https://core.ac.uk/download/pdf/60850731.pdf>

18. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII.
URL:https://zakononline.com.ua/documents/show/375623_745083

19. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

20. Залогін О.Г. Організація обліку витрат на виробництво продукції рослинництва аграрного підприємства. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 26-27 жовтня 2023 р. : Дніпро : ДДАЕУ, 2023. С.68-70.

21. Зорій Н.М., Мельник Н.Г. Теоретико-організаційні аспекти внутрішнього контролю витрат виробництва готової продукції на підприємстві. *Економіка: реалії часу*. №3-4 (4-5). 2012. С.94-100.
URL:<https://economics.net.ua/files/archive/2012/No3-4/94-100.pdf>

22. Інструкція № 291 - Інструкція із застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Мінфіну України від 30.11.1999 р. № 291 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>

23. Кадацька А.М. Готова продукція рослинництва як об'єкт обліку витрат. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 21. С.666-670. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/127.pdf>

24. Ковальова О. Управління витратами господарської діяльності підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2019. №6 (61). С.85-95.
https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu

25. Конституція України від 28.06.1996.
URL:<https://www.president.gov.ua/documents/constitution>

26. Костякова А.А. Цільовий підхід до класифікації витрат в галузі рослинництва: планування, управління та контроль. *Приазовський економічний*

URL:http://pev.kpu.zp.ua/journals/2021/4_27_ukr/17.pdf

27. Кравченко М.В. Теоретичні аспекти обліку і контролю витрат на виробництво продукції у фермерському господарстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 13, 2016. С.576-580. URL:<http://global-national.in.ua/archive/13-2016/116.pdf>

28. Кравченко М.В., Блажко А.В., Вільхова Т.В. Вдосконалення обліку витрат на виробництво продукції на аграрному підприємстві. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30 (69). №4. С.134-139. URL: <http://surl.li/octns>

29. Кравченко М.В., Блажко А.В., Вільхова Т.В. Вдосконалення обліку витрат на виробництво продукції на аграрному підприємстві. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30 (69), №4. С.134-139. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-23>

30. Кравченко М.В., Климова Ю.В. Методичні аспекти обліку і контролю витрат та виходу продукції. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Випуск 2(02). С.151-154. URL:http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/2_02_uk/32.pdf

31. Кравченко О.В., Леоненко К.О. Проблеми організації обліку витрат виробництва. *Інфраструктура ринку. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2018. Випуск 25. С.841-846. URL:http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/139.pdf

32. Маркіна І.А., Вороніна В.Л., Рудич А.І. Теоретичні основи управління витратами підприємства. *Держава та регіони*. 2020. №4 (115). С.140-147.

URL:http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/4_2020/26.pdf

33. Меліхова Т. О., Троян О. В., Лауреанті Д. С. Удосконалення методики внутрішнього контролю витрат на виробництво для підвищення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 34–41. URL:http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2019/7.pdf

34. Методичні рекомендації № 1315 - Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені наказом Міністерства України від 29.12.2006 р. № 1315. URL: <http://surl.li/cguur>

35. Методичні рекомендації № 132 - Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Мінагрополітики України від 28.05.2001 р. № 132 URL: <http://surl.li/octsn>

36. Міньковська, А. В., Васільєва, Л. М., & Залогін, О. Г. (2023). Економічна сутність процесу виробництва як об'єкту бухгалтерського обліку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, 2023. (10). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-09-04>

37. Морщенок Т.С., Біла А.О. Економічна сутність собівартості продукції та шляхи її зниження 2014. С.58-65. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/evzdia_7_058.pdf

38. Муковіз В.С. Побудова обліку витрат з урахуванням впливу організаційно-технологічних особливостей виробництва продукції рослинництва. *Агросвіт*. 2013 №7. С.12-16. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/7_2013/4.pdf

39. Назаренко Т.П., Франчук І.Б., Вітер С.А. Методичні аспекти обліку та управління витратами на виробництво продукції. *Економіка і держава*. 2021. №7. С.83-89. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/7_2021/16.pdf

40. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 73 від 7 лютого. 2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

41. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.99 [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/avvkm>

42. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 246 від

20.10.99 [Електронний ресурс]. – URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

43. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова та ін. ; за ред. проф. М. Ф. Огійчука. – 6-те вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2011. – 1042 с

44. Одношевна О.О., Гордійко К.В. Оптимізація обліку витрат на виробництво продукції тваринництва. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 19. С.526-529. URL:<http://global-national.in.ua/archive/19-2017/102.pdf>

45. Олядничук Н.В., Підлубна О.Д. Удосконалення організації обліку і контролю виробництва сільськогосподарської продукції. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Випуск 6(23). С.262-268. URL:http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/6_23_ukr/48.pdf

46. Оляднічук Н.В., Підлубна О.Д. Удосконалення організації і контролю виробництва сільськогосподарської продукції. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Випуск 6(23). С. 262-268. DOI:<https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-6-46>

47. Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України : підручник / В. Я. Плаксієнко, Л. М. Письмаченко, Я. І. Рябий ; за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. – К. : ЦНЛ, 2008. – 946 с.

48. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (із змінами та доповненнями від 20.09.2011 р.) [Електронний ресурс]. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

49. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. [Електронний ресурс]. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.

50. Сарапіна О.А., Місюра О.Ю. Організація змішаного обліку витрат виробництва, управлінський аспект його впровадження. *Вісник ХНТУ* 2020. №4(75). С. 220-229. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2020.4.27>

51. Свиноус І.В., Гаврик О.Ю., Іванова Л.С. Економічний зміст витрат виробництва в системі управління сільськогосподарським підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №17. С.17-21. URL:http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2016/4.pdf
52. Скрипник М.І. Сутність витрат як економічної категорії. URL:<https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/3084/1/33.pdf>
53. Собченко А. Теоретичні аспекти побудови обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2016. Vol.2. №2. Pp.36-46. URL:<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/116461>
54. Собченко А.М. Особливості організації обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Економіка і суспільство*. 2016. №2. С. 744-748. URL:https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/132.pdf
55. Ткаль Я.С. Витрати на виробництво як економічна категорія та їх регулювання при веденні бухгалтерського обліку. С.316-322. URL:<https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/8.1/316.pdf>
56. Фаріон В.Я. Сутність витрат як економічної категорії. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2013. Вип. 1. - С. 44-48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2013_1_8.
57. Царук Н.Г. Удосконалення підходів до обліку витрат та калькулювання собівартості продукції овочівництва. *Ефективна економіка*. 2014. №7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3172>
58. Ціцька Н., Мацьків Г., Малецька О. Національна та міжнародна практика обліку витрат на виробництво продукції рослинництва та методика її калькулювання. *Вісник ЛНАУ: Економіка АПК*. 2019. №26. С.113-118. <https://doi.org/10.31734/economics2019.26.113>
59. Чебан Ю.Ю., Гацелюк В.О. Облік витрат діяльності сільськогосподарських підприємств: законодавчо-нормативний аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 9. С. 754-758. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/155.pdf>
60. Чичуліна К.В., Міщук Є.М., Арзуманян А.С. Сучасні методи обліку

витрат. *Економіка і суспільство*. 2017. №13. С.1435-1442.

URL:https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/239.pdf

61. Шевчук О.А. Особливості обліку витрат на підприємствах. *Міжнародний збірник наукових праць*. Випуск 1(13). С. 1-4. URL: <http://surl.li/octkg>

ДОДАТКИ

Додаток А
Динаміка показників структури майна
ТОВ «Агроцентр-К»

Види показників майна і капіталу	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Майно - усього	443218	478031	480120	533447	512944	115,73
Необоротні активи	166439	188509	205427	221748	214077	128,62
Основні засоби	107225	153844	172395	192561	200713	187,19
Довгострокові біологічні активи	6464	8509	9980	9091	9102	140,81
Оборотні активи	276779	289522	274693	311699	298867	107,98
Запаси	141122	140925	145513	190220	185036	131,12
Поточна дебіторська заборгованість	95597	103718	91332	61368	65544	68,56
Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	241	105	167	10206	6652	2760,17
Інші оборотні активи	121	386	537	492	5032,0	4158,68
Витрати майбутніх періодів	15147	15519	12080	9457	8501	56,12
Капітал- усього	443218	478031	480120	533447	512944	115,73
Власний капітал	325202	351504	324828	326692	326235	100,32
Зареєстрований (пайовий) капітал	12	12	12	12	12	100,00
Зобов'язання і забезпечення	118016	126527	155292	206755	175913	149,06
Довгострокові зобов'язання	37280	24908	36930	14822	16523	44,32
Поточні зобов'язання	80736	101619	118362	191933	159390	197,42
Поточна кредиторська заборгованість	31164	46977	37459	40572	35570	114,14

Додаток Б
Динаміка показників ефективності діяльності
ТОВ «Агроцентр-К»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Чистий дохід від реалізації продукції	373999	347340	326156	388236	357214	95,51
Операційні витрати, в тому числі:						
1) собівартість реалізованої продукції	257118	268622	301056	320538	312962	121,72
2) адміністративні витрати	17795	20658	23200	29549	25478	143,18
3) витрати на збут	2851	4382	1005	3934	2581	90,53
4) інші операційні витрати	1084	1491	2452	24124	1596	147,23
Валовий прибуток (збиток)	631117	615962	627212	708774	670176	106,19
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	96094	54115	712	15474	32652	33,98
Фінансові та інвестиційні доходи	126	28	0	103	0	0,00
Фінансові та інвестиційні витрати	10084	13257	13681	12534	12398	122,95
Чистий прибуток (збиток)	86136	40886	12978	2833	3201	3,72

Додаток В

Витяг за наказу

про затвердження норм палива на технологічних роботах

м.Дніпро

02.11.2023р.

В зв'язку з скасуванням Норм витрат палива №43 наказую:

1. Ввести в дію розроблені самостійно норми палива на технологічних роботах відповідно до додатку 1.
2. Норми палива можуть бути скореговані відповідно до умов, зазначених в додатку 2.
3. Ознайомити з наказом відповідальних осіб.

Директор

Власне ім'я, прізвище

Додаток до наказу 1.

Вид транспорту	Норма за нормальних умов	Коригування
Skoda Felicia 1.3i	7,8 л на 100 км	В умовах міста – збільшення на 5%

Додаток до наказу 2

Вид транспорту	Умови коригування	Розмір коригування
Skoda Felicia 1.3i	Часті зупинки	10%
	Робота в години пік у заторах	10%
	Використання кондиціонера з температурою повітря 20-25 градусів	5%